

Wybieramy polski!

Przewodnik po modelu polonijnej edukacji językowo-kulturowej

INSTYTUT ROZWOJU
JĘZYKA POLSKIEGO

Wybieramy polski!

Przewodnik po modelu polonijnej edukacji językowo-kulturowej

INSTYTUT ROZWOJU
JĘZYKA POLSKIEGO

Wybieramy polski!
Przewodnik po modelu polonijnej edukacji
językowo-kulturowej

Przewodnik jest dokumentem towarzyszącym
Ramom programowych polonijnej edukacji
językowo-kulturowej opracowanym przez IRJP.

ISBN: 978-83-68237-32-0

ul. Nowogrodzka 50/54
00-695 Warszawa
www.irjp.gov.pl

Opracowanie merytoryczne

Instytut Rozwoju Języka Polskiego przy wsparciu
członków Zespołu ekspertów ds. opracowania Ram
programowych polonijnej edukacji językowo-kulturowej

Redakcja i opracowanie graficzne

Wydawnictwo Draco

Zdjęcie na okładce

Shutterstock/BUTENKOV ALEKSEI

Spis treści

Edukacja polonijna	4
Wprowadzenie	5
Czym są <i>Ramy programowe polonijnej edukacji językowo-kulturowej</i> ?	6
Dla kogo jest przewodnik?	7
Jak korzystać z przewodnika?	8
Współpraca popłaca	8
Nauczyciele i nauczycielki	10
Atmosfera kluczem do sukcesu	10
Języki i kultury	10
Każdy uczy się inaczej	11
Język edukacji szkolnej	12
Oceniać czy nie oceniać?	13
Jak nie stracić pasji?	14
Uczniowie i uczennice	15
Motywacja wewnętrzna	15
Autonomia i autorefleksja	16
Projekty	16
Rodzice	18
Współpraca	18
Czytanie	20
Wykorzystaj! Dobre praktyki i zadania	21
Wielojęzyczność i wielokulturowość	21
Wspieranie neuroróżnorodności	23
Różne poziomy znajomości języka	27
Ocenianie	30
Dlaczego warto uczyć się języka polskiego	31
Autorefleksja	33
Projekty	35
Jak współpracuję z rodzicami? – formularz do autoewaluacji	42
Współpraca z rodzicami pochodzącymi z innych kultur	44

Edukacja polonijna¹ liczy **blisko dwieście lat** – najstarsze znane polskie szkoły zakładano we Francji (1842), Anglii (1854), Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (1858), Brazylii (1876), Australii (1884) i Kanadzie (1894).

Obecnie ośrodki oferujące naukę języka polskiego lub w języku polskim kształcące dzieci i młodzież działają na całym świecie – w Afryce i na Bliskim Wschodzie (13 szkół), w Azji, Australii i Oceanii (61 szkół), Ameryce Północnej i Południowej (258 szkół), Europie Wschodniej (749 szkół) i Europie Zachodniej (2159 szkół).

Poza granicami kraju języka polskiego uczy się ponad 200 tysięcy uczniów polonijnych, z czego blisko połowa uczęszcza do szkół społecznych (sobotnich).

Instytut Rozwoju Języka Polskiego poprzez portal IRJP zbiera informacje o placówkach edukacyjnych, aby jeszcze lepiej odpowiadać na potrzeby środowisk polonijnych na całym świecie.

Jesteś już na portalu IRJP?

Zachęcamy nauczycieli, dyrektorów i administratorów szkół do zarejestrowania się!
<https://portal.irjp.gov.pl/>

Witamy w portalu IRJP

Wybierz swoją rolę, aby się zalogować lub zarejestrować:

Administrator Szkoły

Zaloguj się

Zarejestruj się

Nauczyciel

Zaloguj się

Zarejestruj się

Uczestnik wycieczki

Zaloguj się

Zarejestruj się

INSTYTUT ROZWOJU
JĘZYKA POLSKIEGO

1. Na podstawie: Notatka informacyjna w sprawie mapy szkół i centrów za granicą oferujących naukę języka polskiego w 2024 r., oprac. MSZ, Warszawa 2024 oraz H. Krasowska, L. A. Suchomłynow, Stan oświaty polskiej w Charkowskim Okręgu Konsularnym, [w:] Edukacja Międzykulturowa, 2021, nr 15(2), s. 103–122.

Wprowadzenie

Jednym z kluczowych zadań Instytutu Rozwoju Języka Polskiego jest stworzenie standardów programowych w celu **profesjonalizacji i podniesienia jakości nauczania języka polskiego** jako dziedziczonego i obcego. Chcemy, aby nauczanie polszczyzny w świecie było nowoczesne, spójne i dopasowane do lokalnego kontekstu edukacyjnego.

Pierwszy krok stanowiło przygotowanie *Ram programowych polonijnej edukacji językowo-kulturowej* (dalej: *Ramy programowe*), w których zaprezentowano nowoczesny **model edukacji polonijnej** opierający się na koncepcji **języka polskiego jako języka osobistego wyboru**. Został on stworzony w duchu poszanowania bogactwa i różnorodności doświadczeń wielu pokoleń nauczycieli polonijnych². Jest to model, który systematyzuje proces nauczania w sposób zgodny z realnymi potrzebami uczniów, daje swobodę nauczycielom oraz angażuje rodziców. Najlepiej sprawdza się w nauczaniu dzieci i młodzieży ze środowisk polonijnych.

Ten **przewodnik pomoże Ci zobaczyć, jak ten model działa w praktyce** – poprzez przykłady dobrych praktyk i zadania do wykorzystania na zajęciach.

Model edukacji polonijnej jest:

Uniwersalny – można go wykorzystać w różnych krajach i typach szkół.

Dynamiczny – ewoluuje wraz z doświadczeniami zebranymi w trakcie jego użytkowania.

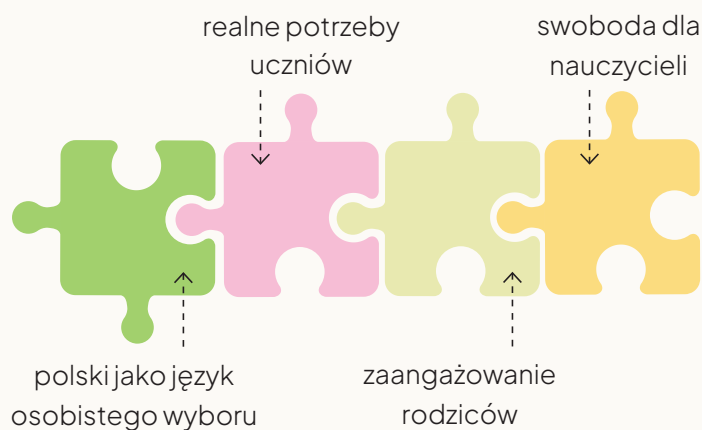
Przyjazny – prosty i łatwy do stosowania w praktyce.

Niedogmatyczny – daje nauczycielom swobodę wyboru metod nauczania.

Elastyczny – działa przy różnej liczbie godzin i intensywności zajęć.

Otwarty – można go zmieniać i ulepszać, żeby pasował do lokalnych potrzeb.

Adaptatywny – pomaga dostosować proces nauczania do potrzeb uczniów, wykraczając poza sztywne ramy poziomów językowych.

Europejski system opisu kształcenia językowego (ESOKJ) określa poziomy biegłości językowej na sześciu poziomach – od pre-A1 do C2. Model edukacji polonijnej opiera się na ESOKJ, ale wprowadza dodatkowo zasadę adaptatywności. Oznacza ona, że to **nie uczniowie mają dopasować się do poziomów, lecz poziomy – do uczniów**. W praktyce adaptatywność polega na elastycznym reagowaniu na różnorodne doświadczenia językowe, kulturowe i edukacyjne uczących się.

2. Chociaż nie wszystkie osoby nauczające w szkołach społecznych czy organizacjach polonijnych spełniają warunki określone w art. 9 ust. 1 Karty Nauczyciela, dla zachowania przejrzystości tekstu nazywamy je nauczycielami, zgodnie ze zwyczajowym znaczeniem tego terminu.

- pre-A1/A1** – to etap pierwszych kroków, gdy uczący się rozumie i używa prostych zdań
- A2** – pozwala porozumieć się w codziennych sytuacjach
- B1** – daje możliwość swobodnego rozmawiania o znanych tematach i wyrażania opinii
- B2** – to umiejętność dyskusji i rozumienia tekstów o większej złożoności
- C1** – daje biegłość w języku formalnym i spontaniczność wypowiedzi
- C2** – oznacza pełną swobodę językową i kulturową

Adaptatywne nauczanie bierze pod uwagę **nie tylko znajomość języka, lecz także emocje, motywację i kontekst życia ucznia**. Pozwala łączyć różne poziomy kompetencji, np. dobre mówienie z ograniczonym pisanem. Dzięki temu uczenie się języka polskiego staje się procesem naturalnym, spersonalizowanym i włączającym. Adaptatywność nie dzieli uczniów na lepszych i słabszych, ale pokazuje, że **każdy ma własną ścieżkę rozwoju, którą może dojść do biegłości językowej**.

Na stronie IRJP dostępne są oba dokumenty:

Ramy programowe polonijnej edukacji językowo-kulturowej cz. 1 i cz. 2

oraz przewodnik *Wybieramy polski*.

Link: <https://www.gov.pl/web/irjp>.

Czym są **Ramy programowe polonijnej edukacji językowo-kulturowej**?

Proces kształcenia opisują trzy typy dokumentów. Ramy programowe to najbardziej ogólne opracowanie – na podstawie zawartej w nich koncepcji powstają bardziej szczegółowe propozycje, czyli program nauczania i plan nauczania.

Posługując się metaforą budowania, można powiedzieć, że **ramy programowe to ogólna instrukcja**, która mówi, co powinno powstać, np. zbuduj miasto z różnymi budynkami i drogami. Nie mówi dokładnie, jak mają wyglądać domy, ale określa, jakie elementy muszą się pojawić, by konstrukcja była kompletna. **Program nauczania to szczegółowy projekt**: pokazuje, jakie budynki zbudujesz, w jakiej kolejności, z jakich klocków i dlaczego, np. najpierw domy mieszkalne, potem szkoła, na końcu park. **Plan nauczania to harmonogram budowania** – ile czasu poświęcisz na każdy etap, kiedy powstanie szkoła, a kiedy park. To mapa działań w czasie, konkretny rozkład godzin i tematów.

Ramy programowe

uczeń zna podstawowe symbole narodowe Polski i potrafi je opisać

Program nauczania

temat lekcji: Godło, flaga i hymn Polski;
metoda: praca w grupach + pogadanka;
ćwiczenia: uzupełnianie kart pracy

Plan nauczania

grupa 1 – 8 h miesięcznie
grupa 2 – 12 h miesięcznie

Ramy programowe polonijnej edukacji językowo-kulturowej zbierają bogate i zróżnicowane doświadczenia wielu pokoleń nauczycieli polonijnych i prezentują je w postaci spójnego modelu edukacji polonijnej, opartego na koncepcji języka polskiego jako języka osobistego wyboru. Z tego dokumentu będą korzystać przede wszystkim osoby zajmujące się opracowaniem podręczników i materiałów dydaktycznych dla poszczególnych grup uczących się, egzaminów certyfikatowych oraz testów diagnostycznych i (auto)ewaluacyjnych, a także szczegółowych programów nauczania, uwzględniających lokalne uwarunkowania i potrzeby.

Dla kogo jest przewodnik?

Przewodnik został napisany przede wszystkim dla osób, które uczą języka polskiego dzieci i młodzież **w szkołach społecznych (sobotnich) i organizacjach polonijnych**. Mogą z niego korzystać również osoby oferujące naukę języka polskiego w prywatnych placówkach edukacyjnych. Niektóre proponowane działania i zadania, po odpowiednich modyfikacjach, można zastosować w nauczaniu osób dorosłych.

- Jeśli dopiero zaczynasz swoją przygodę z nauczaniem, przewodnik pomoże Ci zrozumieć specyfikę edukacji polonijnej.
- Jeśli jesteś nauczycielką lub nauczycielem z dłuższym stażem w szkole polonijnej, możesz wykorzystać przewodnik do uporządkowania, uzupełnienia i zaktualizowania swojego warsztatu pracy.

Uczę w szkole nadzorowanej przez ORPEG – czy mogę korzystać z przewodnika?

A ja uczę języka polskiego w szkole w lokalnym systemie – czy znajdę tam coś dla siebie?

Zdecydowanie tak! Zarówno szkoły nadzorowane przez ORPEG, jak i te działające w lokalnych systemach oświaty posiadają własne dokumenty określające sposób nauczania, jednak w przewodniku oraz w Ramach programowych znajdziesz wiele pomysłów, które możesz swobodnie zaadaptować do własnego kontekstu nauczania.

Zawarte w przewodniku treści i materiały dotyczą **zagadnień wspólnych dla wszystkich polonijnych placówek edukacyjnych**, bez względu na region czy kraj, w którym działają, takich jak praca z uczniami o różnym poziomie znajomości języka czy angażowanie rodziców do współpracy. **Został on przygotowany dla nauczycieli i z nauczycielami** – w oparciu o ich praktykę dydaktyczną i doświadczenia.

Z praktyki

Chciałabym podziękować za możliwość podzielenia się moimi doświadczeniami. Wierzę, że każde takie opracowanie staje się inspiracją dla nauczycieli, a w efekcie daje uczniom jeszcze więcej radości z nauki języka polskiego. Nauczanie polszczyzny w środowisku polonijnym to nie tylko praca dydaktyczna, ale także misja budowania tożsamości i więzi kulturowej.

Nauczycielka z Ukrainy

Jak korzystać z przewodnika?

Przewodnik powstał jako praktyczne narzędzie wspierające nauczycielki i nauczycieli szkół społecznych. Znajdziesz tu zarówno inspiracje, jak i konkretne rozwiązania dydaktyczne, które możesz wykorzystać na najbliższych zajęciach.

Każdy rozdział łączy teorię z praktyką – opisuje założenia modelu edukacji polonijnej i proponuje zadania, które z łatwością zrealizujesz na zajęciach.

Możesz korzystać z niego indywidualnie, planując swoje lekcje, lub wspólnie z zespołem nauczycieli w swojej szkole – jako punkt wyjścia do rozmów o tym, co najlepiej się sprawdza w Waszym środowisku. Przewodnik sprawdzi się także **podczas konferencji, warsztatów czy szkoleń** jako materiał ułatwiający wymianę doświadczeń i refleksję nad własnym stylem nauczania.

Zachęcamy, by podejść do niego w twórczy sposób: wybierać, adaptować, eksperymentować i dzielić się swoimi pomysłami z innymi nauczycielami oraz z nami, bo właśnie w tym – w otwartości i współpracy – tkwi jego największa siła.

Dla Twojej wygody przewodnik został podzielony na cztery części:

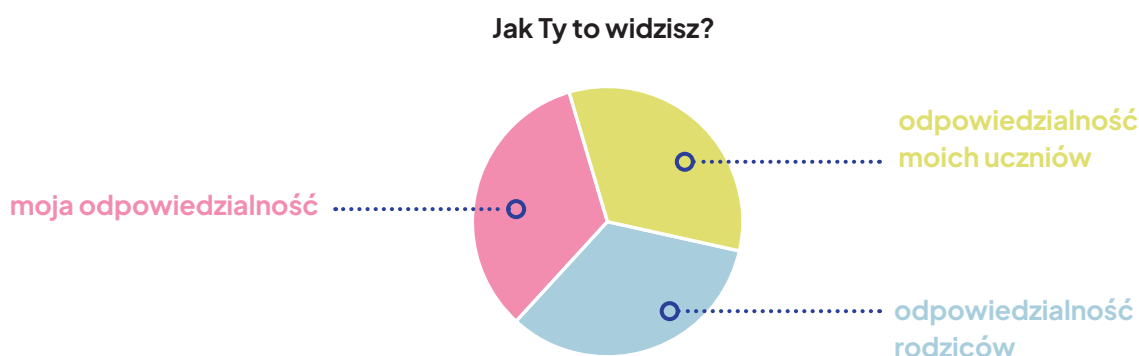
- **Nauczycielki i nauczyciele** – zawiera praktyczne wskazówki do przygotowania ciekawych i angażujących zajęć dla całej grupy.
- **Uczniowie i uczennice** – przedstawia działania wspierające indywidualny rozwój każdego ucznia.
- **Rodzice** – prezentuje sprawdzone zasady współpracy z rodzicami.
- **Wykorzystaj!** – zbiera dobre praktyki i propozycje zadań.

W każdym kraju obowiązują inne przepisy dotyczące prowadzenia zajęć dydaktycznych. Przedstawione w przewodniku wytyczne mają charakter ogólnych rekomendacji. Zalecamy dostosowanie ich do lokalnych regulacji, a także do warunków, możliwości i potrzeb konkretnej placówki.

Współpraca popłaca

Zacznijmy od eksperymentu myślowego. Twoim celem jako nauczyciela jest nauczenie swoich uczniów języka polskiego i polskiej kultury. W jakim stopniu odpowiadasz za osiągnięcie tego celu Ty, w jakim uczniowie, a w jakim rodzice? Spróbujmy ustalić proporcje.

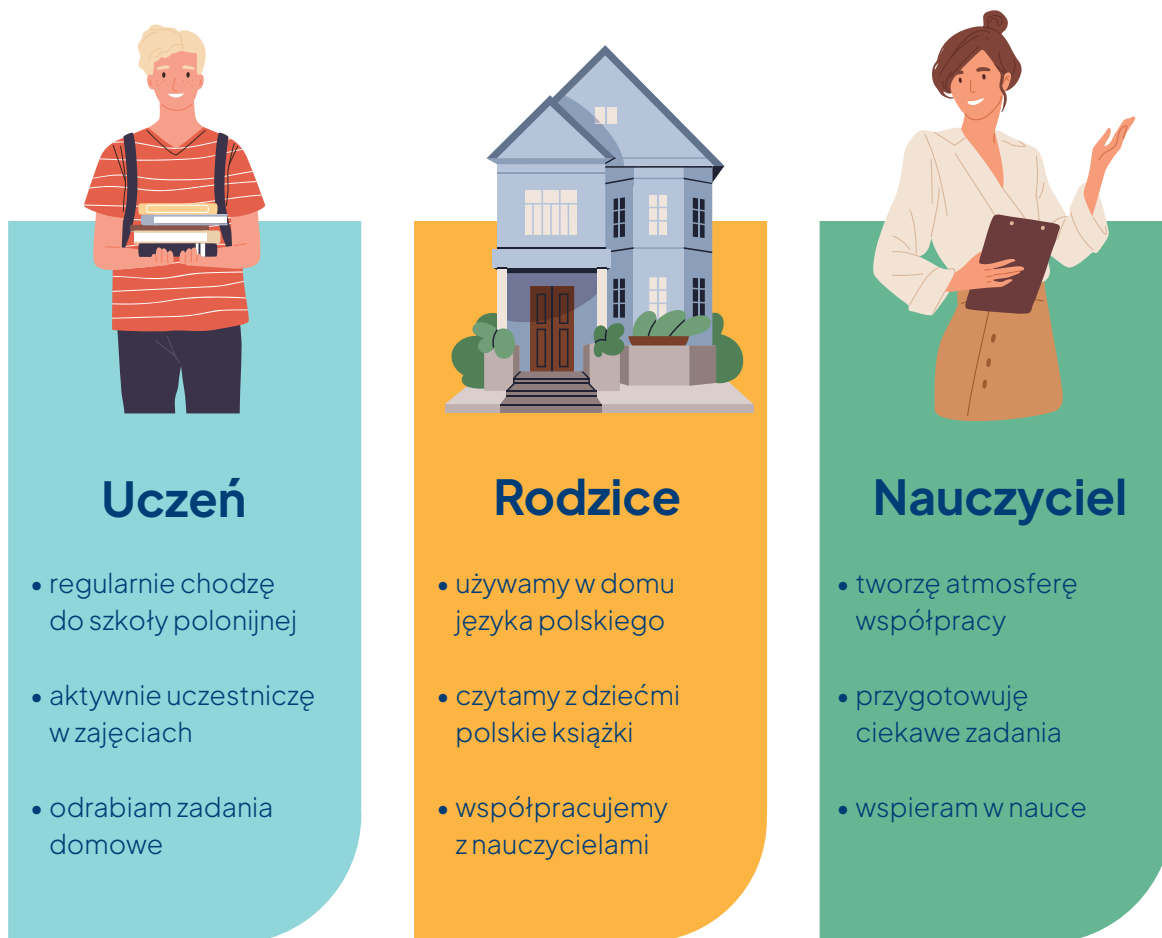
Czy wszyscy jesteście odpowiedzialni za końcowy wynik w takim samym stopniu – po 33%? A może Twoja odpowiedzialność jest większa (np. 50%), a ich mniejsza (np. po 25%)?

Prawidłowa odpowiedź brzmi 100%. Twoja odpowiedzialność za końcowy wynik nauczania wynosi 100%. Odpowiedzialność Twoich uczniów za końcowy wynik nauczania również wynosi 100%. Podobnie jest z rodzicami – też 100%.

Czekaj, czekaj – pewnie myślisz – procenty tak nie działają! I masz całkowitą rację. W tym zadaniu nie chodziło bowiem o matematykę, lecz o odpowiedzialność. Twoja odpowiedzialność³ to właściwe przygotowanie zajęć, udzielanie informacji zwrotnej i pomoc, gdy uczeń napotyka problemy. Odpowiedzialność Twoich uczniów to regularne i aktywne uczestniczenie w zajęciach oraz wykonywanie zadań domowych. Odpowiedzialność rodziców to współpraca z nauczycielem i tworzenie w domu atmosfery zachęcającej do odkrywania polskości i polszczyzny.

To trzy odmienne rodzaje odpowiedzialności. Chodzi o to, aby każdy wywiązywał się ze swoich obowiązków najlepiej, jak potrafi – dawał z siebie swoje 100%.

3. To zadanie świetnie pokazuje, jak działa ludzki umysł: ponieważ w podanych przykładach wartości sumowały się do 100%, automatycznie założyłeś(-aś), że Twoja odpowiedź powinna wyglądać w ten sam sposób. My, ludzie, myślimy schematami i szablonami. Aby spojrzeć na sytuację z innego punktu widzenia, musimy to zrobić świadomie i intencjonalnie.

Atmosfera kluczem do sukcesu

Nauka w szkole społecznej wygląda inaczej niż w tradycyjnej szkole, do której dzieci uczęszczają od poniedziałku do piątku. Przede wszystkim zajęcia są nieobowiązkowe i najczęściej odbywają się w weekendy. Dodatkowo nauczyciel ma do dyspozycji jedynie od kilku do kilkunastu godzin w miesiącu. Dlatego tak ważne jest, by **uczniowie chcieli przychodzić na zajęcia**. Jeśli lekcje języka polskiego będą ciekawe i prowadzone w życzliwej, wspierającej atmosferze, uczniowie chętniej zrezygnują z weekendowego leniuchowania czy innych aktywności, żeby w nich uczestniczyć.

Więcej informacji znajdziesz w rozdziale *Pozytywna edukacja językowa*.

Z praktyki

Na atmosferę wpływa życzliwość, przewidywalny rytm zajęć oraz drobne rytuały, np. rozpoczęcie lekcji krótką rozmową czy zabawą, co daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa.

Magdalena z Holandii

Języki i kultury

Żaden uczeń nie zaczyna nauki „od zera”. Każde dziecko wnosi do klasy swój unikalny bagaż językowy, emocjonalny i kulturowy. Dlatego edukacja polonijna zakłada, że język polski najlepiej rozwija się w środowisku wielojęzycznym – takim, które nie tylko akceptuje, ale także aktywnie wykorzystuje różnorodność językową uczniów. **Wielojęzyczność jest żywa i obecna na każdym kroku** – uczniowie porównują słowa, szukają odpowiedników, czasem mieszają języki, by lepiej wyrazić myśl. Nie chodzi tu o rezygnację z poprawności językowej, ale o uznanie, że języki w głowie ucznia nie konkurują ze sobą, tylko współpracują. Dzięki temu dzieci uczą się bez lęku, wiedząc, że mogą korzystać z całego swojego językowego repertuaru, a nie tylko z „dozwolonego” zasobu słów.

Więcej informacji znajdziesz w rozdziałach *Edukacja różnojęzyczna*, *Edukacja międzykulturowa*, *Transjęzyczność* oraz *Zasada kontekstu kulturowego*.

Takie podejście działa, bo odwołuje się do autentycznego sposobu komunikowania się uczniów. Wzmacnia ich poczucie sprawczości – uczą się, że potrafią mówić, rozumieć, tłumaczyć, negocjować znaczenia. **Z czasem sami zaczynają zauważać, kiedy i jakiego języka użyć, aby być skutecznym w komunikacji**. Nauka języka polskiego staje się więc nie tylko rozwijaniem kompetencji językowych, ale też ćwiczeniem myślenia i uczenia się.

Podobnie jest z kulturą. Nie ograniczamy się ani do kultury polskiej, ani do kultury kraju zamieszkania.

Wprowadzamy trzeci wymiar – kulturę Polonii zarówno lokalnej, jak i globalnej. Pokazujemy uczniom, że wspólnoty polonijne w Chicago, Wilnie, Londynie czy Kurytybie pielęgnują tradycje na swój sposób, tworząc nowe, hybrydowe formy polskości. Dzięki temu dzieci widzą, że **kultura to nie muzeum, lecz żywa przestrzeń – można do niej wnieść coś od siebie, przekształcić, podzielić się z innymi**. W praktyce oznacza to, że uczymy o Polsce, ale też o tym, jak polskość żyje i zmienia się w świecie.

Z praktyki

Jako absolutna pasjonatka innych języków i kultur, staram się często znajdować odpowiedniki naszych tradycji czy zwyczajów w kulturze ucznia. Tak samo z językiem – czasem można znaleźć pewne podobieństwa, np. w sposobie wymawiania danej głoski. Łatwo też znaleźć odpowiedniki pewnych metafor czy powiedzeń.

Ada z Holandii

Wykorzystaj!

Wielojęzyczność i wielokulturowość – zadania (s. 21)

Każdy uczy się inaczej

Więcej informacji znajdziesz w rozdziałach *Zasada indywidualizacji*, *Zasada inkluzywności* oraz *Praca z uczniami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych*.

Zadaniem nauczyciela nie jest stawianie diagnozy, lecz uważna obserwacja ucznia i dostosowywanie nauczania do jego indywidualnych potrzeb i możliwości. Jeśli trudności utrzymują się przez dłuższy czas, warto porozmawiać z rodzicami – zwykle to oni najlepiej znają swoje dziecko i mogą podzielić się cennymi spostrzeżeniami.

Uwzględnienie indywidualnych potrzeb uczniów **zwiększa skuteczność nauki**. Dziecko, które uczy się „po swojemu”, szybciej robi postępy i chętniej wraca do języka. Uczeń z ADHD lepiej pracuje, gdy lekcja jest podzielona na krótkie etapy i zawiera ruch. Dziecko z dysleksją łatwiej zapamiętuje słowa, gdy może je usłyszeć lub zobaczyć w kolorze. Takie proste dostosowania sprawiają, że uczniowie czują się pewnie i mają realne poczucie sukcesu. W klasie inkluzywnej różnice nie przeszkadzają, lecz pomagają: jedni lepiej czytają, inni tłumaczą, jeszcze inni sprawnie wynajdują informacje w tekście. **Każdy wie, że może coś osiągnąć – niezależnie od tempa czy stylu pracy.**

Komunikacja wspierająca neuroróżnorodność

- Mów prostym, klarownym językiem – unikaj długich poleceń i abstrakcyjnych sformułowań.
- Upewnij się, że wszyscy rozumieją – pozwól uczniom powtarzać polecenia własnymi słowami.
- Daj czas na odpowiedź, nie poganiaj – cisza po pytaniu to nie strata czasu, ale moment na przetworzenie informacji.
- Doceniaj wysiłek, a nie tylko efekt – pochwal za próbę, pomysł i współpracę.

Z praktyki

[Świetnie sprawdzają się] rozmowy 1:1 – czasem wystarczy jedno pytanie: „Co sprawia, że zapamiętujesz coś na długo?”

Karolina z USA

Wykorzystaj!

Wspieranie neuroróżnorodności – zadania (s.23)

Różne poziomy znajomości języka

W szkołach społecznych często zdarza się, że nie wszyscy uczniowie w klasie znają język polski w takim samym stopniu. Niektórzy znają tylko podstawowe słowa, inni potrafią rozmawiać po polsku na różne tematy. Najprostszym sposobem wyjścia naprzeciw temu wyzwaniu jest przygotowanie

ćwiczeń na różne poziomy w oparciu o jeden materiał, np. dialog. Dzięki temu **uczniowie rozwijają swoje kompetencje we własnym tempie, a nauczyciel skutecznie wspiera każdego z nich.**

Więcej informacji na ten temat znajdziesz w rozdziałach *Zasada elastyczności* oraz *Zasada autentyczności*.

Z praktyki

[U mnie sprawdza się] strategia podziału na role i grupy. Każda grupa zawiera co najmniej jednego ucznia o wyższym poziomie kompetencji językowych. Taka struktura sprzyja współpracy i wzajemnemu uczeniu się. Pierwsza rola to osoba, która wspiera zespół w tworzeniu słów z rozsypanych liter, modelując poprawne formy i zachęcając do samodzielnych prób. Druga rola to korektor, czyli osoba, która pomaga w konstruowaniu zdań z utworzonych wcześniej słów, zwracając uwagę na poprawność gramatyczną i stylistyczną. A trzecia rola to tłumacz, który wspiera grupę w opowiadaniu historii na podstawie powstałych słów i zdań, ułatwiając przekład myśli na język polski i dodając kontekst kulturowy.

Kasia z Brazylii

Wykorzystaj!

Różne poziomy znajomości języka – dobre praktyki (s.27)

Język edukacji szkolnej

Język edukacji szkolnej to specjalny sposób komunikacji, który różni się od codziennego

mówienia – jest bardziej uporządkowany i precyzyjny. To nie tylko zwykłe słowa do rozmowy („daj mi piłkę”, „chodźmy na spacer”), ale również język, którym mówi się o wiedzy, np. o historii, przyrodzie czy matematyce.

Więcej informacji na ten temat znajdziesz w rozdziale *Zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe (CLIL)*.

Uczniowie używają go, by rozumieć podręczniki, zadawać pytania, wyciągać wnioski i tworzyć własne wypowiedzi, np. pisząc podsumowania lekcji czy opowiadając o eksperymencie. Dzięki temu **nie tylko uczą się języka polskiego, ale też uczą się w języku polskim** – potrafią myśleć, analizować i wyrażać swoje obserwacje. Rozwijanie tego języka wymaga świadomego działania: rozmów o doświadczeniach, budowania słownictwa pojęciowego (np. *porównuje, wniosek*) oraz wspólnego odkrywania reguł językowych.

Język edukacji szkolnej można rozwijać poprzez:

- Rozmowę o doświadczeniu – zachęcaj uczniów do opisywania, co zauważyli, co się zmieniło i dlaczego tak się stało.
- Budowanie słownictwa pojęciowego – wprowadzaj słowa, które pomagają myśleć i rozumieć świat, np. *mierzy, porównuje, opisuje, wniosek*.
- Uczenie języka pytań i wniosków – stosuj konstrukcje typu: *Myślę, że..., ponieważ..., Zauważyłem, że...*
- Łączenie rozmowy z zapisem – wspólnie notujcie wnioski lub krótkie zdania podsumowujące zajęcia.
- Wzmacnianie emocji poznawczych – używaj słownictwa związanego z odkrywaniem, np. *Sprawdźmy, co się stanie, gdy...*

Oceniać czy nie oceniać?

Więcej informacji na ten temat znajdziesz w rozdziale *Zasada refleksyjnej ewaluacji kształtującej*.

Tradycyjne stopnie nie oddają wysiłku, drogi ani sposobu, w jaki dziecko się rozwija. Dlatego **ocenianie nie powinno być celem, lecz narzędziem wspólnego uczenia się**. Zamiast

„oceny po fakcie” lepiej wprowadzić dialog o uczeniu się – rozmowę, w której nauczyciel i uczeń wspólnie zastanawiają się: co już potrafię, czego się uczę i co pomoże mi pójść dalej.

Informacja zwrotna nie skupia się na błędach, lecz na postępie i kolejnych krokach. Pokazuje uczniowi, że **nauka to proces, w którym warto eksperymentować, próbować i poprawiać**. Pozwala wskazać, co już działa dobrze, a co można zrobić lepiej, by uczenie się stało się bardziej skuteczne. Sprawdza się szczególnie w nauce języka, gdzie liczy się nie tylko poprawność, ale też odwaga w mówieniu i świadome używanie języka.

Jak udzielać informacji zwrotnej, która wspiera rozwój ucznia?

1. Odnosź się do celu.

Dawaj konkretne informacje, które pokazują, jak uczeń realizuje jasno określone cele zajęć.

2. Skup się na najważniejszym.

Wybierz 1–2 obszary, nad którymi warto popracować. Nie poprawiaj wszystkiego naraz – to może przytłoczyć.

3. Dawaj wskazówki na bieżąco.

Informacja zwrotna nie musi czekać do końca pracy. Krótkie, wspierające komentarze w trakcie działania są bardzo pomocne.

4. Komentuj, zamiast oceniać.

Zamiast wystawiać ocenę, opisz, co zostało dobrze zrobione, a co można jeszcze poprawić. To wskazuje uczniowi jasny kierunek.

5. Zachęcaj do rozmowy.

Pytaj ucznia, co sprawiło mu trudność i czego potrzebuje. Informacja zwrotna to dialog, a nie tylko komunikat.

Z praktyki

Ważne jest też chwalenie i docenianie wysiłku uczniów, nawet za małe kroki. Staram się budować poczucie, że każdy sukces się liczy, a nauka języka polskiego może być przyjemnością i powodem do dumy.

Nauczycielka z Francji

Wykorzystaj!

Ocenianie – dobre praktyki (s.30)

Jak nie stracić pasji?

Więcej na ten temat znajdziesz w rozdziale *Pozytywna edukacja językowa*.

Dobrostan to stan równowagi psychicznej, fizycznej i emocjonalnej, który pozwala działać w sposób zdrowy, spokojny i skuteczny. W pracy nauczyciela szkoły społecznej ma on szczególne znaczenie, ponieważ wielu pedagogów łączy codzienne obowiązki zawodowe z nauczaniem w weekendy. Takie tempo wymaga ogromnego zaangażowania, dlatego **troska o siebie staje się nie tyle dodatkiem, ile warunkiem dobrej pracy**. Regularny odpoczynek, chwila refleksji po zajęciach i realistyczne podejście do celów pomagają zachować energię i motywację, a wspólne rozmowy z rodzicami oraz wymiana doświadczeń z innymi nauczycielami wzmacniają poczucie wsparcia i redukują stres.

10 wskazówek jak zadbać o swój dobrostan

1. Zaakceptuj, że nie wszystko zależy od Ciebie.

Nie zmienisz tempa rozwoju językowego ucznia ani jego motywacji z dnia na dzień. Skup się na tym, co możesz kontrolować: atmosferze, wsparciu i relacji.

2. Ustal realistyczne cele.

Nie oczekuj, że po kilku lekcjach uczniowie będą mówić płynnie. Małe postępy to też sukces.

3. Dziel się pomysłami z innymi nauczycielami.

Wspólne rozmowy i wymiana materiałów odciążają psychicznie i inspirują.

4. Upraszczaj, kiedy trzeba.

Nie musisz tworzyć idealnych scenariuszy lekcji – czasem wystarczy dobra rozmowa lub zabawa językowa.

5. Patrz na ucznia całościowo.

Nie tylko jak na „uczącego się języka”, ale jak na dziecko, które ma w sobie emocje, stres i ciekawość świata – to zmienia perspektywę.

6. Nie bój się prosić o wsparcie.

Rozmawiaj z koordynatorem, rodzicami lub kolegami po fachu, gdy czujesz przeciążenie.

7. Ustal granice między szkołą a życiem prywatnym.

Nie odpisuj na wiadomości o północy, nie bierz na siebie zbyt wielu zajęć.

8. Ucz się – ale bez presji.

Nowe metody i szkolenia to inspiracja, a nie obowiązek. Wybieraj to, co Ci naprawdę służy.

9. Daj sobie prawo do błędów.

Nie każda lekcja będzie idealna – to normalne. Uczysz się razem z uczniami.

10. Pamiętaj o swoim „dlaczego”.

Przypomnij sobie, po co uczysz – bo chcesz dzielić się językiem, kulturą, wartościami. To daje sens i chroni przed wypaleniem.

Motywacja wewnętrzna

Więcej na ten temat znajdziesz w rozdziale *Konstruktywiczna i konektywistyczna kultura uczenia się i nauczania*.

Mówi się, że nauczyciel przekazuje wiedzę — ale to nie do końca prawda. Nie da się jej przecież wyjąć z własnej głowy i włożyć do cudzej. **Wiedza to sposób, w jaki człowiek porządkuje świat**. Dzięki niej to, co wcześniej było chaosem, zaczyna być zrozumiałe.

Większość dzieci trafia na lekcje języka polskiego, bo decydują o tym rodzice. To dobry początek – **motywacja zewnętrzna**. Jednak prawdziwa nauka zaczyna się wtedy, gdy dziecko chce, a nie tylko musi. Zadaniem szkoły jest więc stopniowe przeprowadzenie ucznia od *chodzę, bo trzeba* do *uczę się, bo to dla mnie ważne i ciekawe*.

Motywacja wewnętrzna rodzi się z autonomii, poczucia kompetencji i relacji. Pokazywanie uczniom, że ich ambicje, propozycje i uwagi mają znaczenie, buduje pozytywną samoocenę oraz rozwija umiejętność podejmowania wyzwań i radzenia sobie z trudnościami.

Daj wybór – tematu projektu, sposobu pracy, formy prezentacji.

Działaj z sensem – ucz przez zadania zamiast przez ćwiczenia.

Świętuj postępy – regularnie rozmawiaj o tym, co się udało, nie tylko o błędach.

Z praktyki

Motywacja jest zaraźliwa! Zawsze zwracam uwagę na pozytywne aspekty. Mówię „bardzo dobrze” lub „świetnie”, gdy uczniowie odpowiedzą na jakieś pytanie poprawnie. Staram się podkreślać nawet ich najmniejsze postępy.

Nauczycielka z Argentyny

Wykorzystaj!

Dlaczego warto uczyć się języka polskiego – zadania (s. 31)

Autonomia i autorefleksja

Autonomia to nie samowola, ale poczucie wpływu i sprawczości. Rozwijamy ją, pozwalając uczniom decydować, w jaki sposób się uczą i co tworzą. Zamiast jedynie wykonywać ćwiczenia, realizują projekty, zadania i działania, w których widzą sens – przygotowują wystawę o rodzinnych zwyczajach, przeprowadzają wywiady z bliskimi, nagrywają podcasty czy przygotowują mapę miejsc ważnych dla klasy. Dziecko odkrywa, że **język polski to nie zbiór reguł, lecz narzędzie do opowiadania własnej historii**.

Więcej informacji na ten temat znajdziesz w rozdziałach *Zasada wspierania motywacji wewnętrznej i rezyliencji* oraz *Zasada rozwijania samodzielności i autonomii*.

Autonomię i motywację wewnętrzną najlepiej wzmacniają zadania z komponentem autorefleksyjnym, takie jak portfolio językowe czy dziennik postępów. Stanowią one osobisty zapis postępów, refleksji oraz doświadczeń, pozwalając uczniowi zobaczyć siebie w procesie nauki. Regularna **autorefleksja zmienia perspektywę** – uczeń przestaje być biernym odbiorcą wiedzy, stając się aktywnym twórcą własnego rozwoju. Zaczyna rozumieć swoją rolę i brać odpowiedzialność za własne 100%.

Z praktyki

Najwięcej radości dają uczniom projekty twórcze, np. robienie własnych książeczek, komiksów czy plakatów o Polsce. Pamiętam zajęcia, na których dzieci tworzyły „menu polskiej restauracji” – same wymyślały nazwy potraw, rysowały je i odgrywały scenki. Śmiechu i dumy z siebie było wtedy najwięcej.

Anna z Niemiec

Projekty

Więcej informacji na ten temat znajdziesz w rozdziałach *Nauczanie działaniowo-zadaniowe* oraz *Zasada rozwijania umiejętności pracy w grupie*.

Projekty indywidualne dają uczniom szansę na użycie języka polskiego w działaniu i podzielenie się z innymi tym, co naprawdę ich pasjonuje. Gdy opowiadają o swojej rodzinie, ulubionych miejscach czy zainteresowaniach, język staje się narzędziem odkrywania siebie, a nauka – przyjemnością.

Projekty grupowe pozwalają uczniom o różnym poziomie znajomości języka uczyć się od siebie nawzajem – ktoś lepiej pisze, ktoś inny świetnie rysuje albo potrafi dodać coś ciekawego o kulturze. Wspólne działania sprawiają, że każdy czuje się częścią czegoś większego, a współpraca i wzajemna pomoc stają się naturalnym elementem nauki.

Takie działania wzmacniają też więzi z polskimi korzeniami. Uczniowie odkrywają, że **język polski to nie tylko gramatyka i słówka**, ale także sposób na poznanie świata i innych ludzi. Język to żywe narzędzie – do mówienia o tym, co ważne, ciekawe i naprawdę nasze.

Chcesz nam pokazać projekt stworzony przez Twoich uczniów?
Wyślij go na adres: ramyprogramowe@irjp.gov.pl

Z praktyki

Najwięcej radości wzbudziło u moich uczniów budowanie smoka wawelskiego i syrenki warszawskiej z materiałów pochodzących z recyklingu. Dzieci mogły użyć wyobraźni, tworzyć coś własnymi rękami i jednocześnie poznawały polskie legendy. Było dużo śmiechu, kreatywności i dumy z efektów – każdy smok i każda syrenka były inne, wyjątkowe.

Nauczycielka z Wielkiej Brytanii

Staram się, aby lekcja nie była monotonna, lecz opierała się na czynnym uczestnictwie dzieci (...). Przykładem może być lekcja o Powstaniu Warszawskim, podczas której dzieci, zamiast imion, używały wybranych przez siebie pseudonimów oraz wcielały się w rolę łączników przenoszących meldunki.

Artur z Wielkiej Brytanii

Największy zachwyt wzbudziło zadanie projektowe „Moje polskie słowo – moja historia”. Uczniowie wybierali jedno polskie słowo, które im się szczególnie podoba, i tworzyli do niego plakat, opowiadanie albo krótką scenkę. Było dużo śmiechu, kreatywności i wzruszeń – każdy czuł, że język polski naprawdę należy do niego. Takie zadania pokazują, że nauka może być osobista i pełna emocji.

Jowita z Litwy

Wykorzystaj!

Autorefleksja – zadania (s. 33)

Projekty – zadania (s. 35)

Współpraca

W nauczaniu języka polskiego za granicą rodzice są pierwszymi i najważniejszymi nauczycielami swoich dzieci. To **w domu rodzi się język, emocjonalne przywiązanie do kultury i pierwsze skojarzenia z polskością**. Szkoła odgrywa rolę wspierającą i integrującą – pomaga dzieciom zrozumieć, że język, którego używają w rodzinie, jest częścią większej wspólnoty kulturowej. Bez aktywnego udziału rodziców ten proces staje się znacznie trudniejszy. Współpraca szkoły z rodziną to nie dodatek, ale strategiczny filar skutecznego nauczania języka polskiego.

Więcej informacji na ten temat znajdziesz w rozdziale *Współpraca szkół polonijnych z rodzicami*.

Z praktyki

Podpowiadam rodzicom, żeby zawsze i wszędzie rozmawiali z dziećmi po polsku. Bez wyjątku, bez wstydu. Żeby przekazywali im to, co im się najbardziej w Polsce podoba, wpuszczali ich do swojego świata z dzieciństwa, młodości. Żeby odkrywali coś wspólnie.

Nauczycielka z Hiszpanii

Jak budować współpracę – 3 kierunki działania

1. Bieżąca komunikacja

Stały kontakt to podstawa zaufania. Dobrze zaplanowana komunikacja między nauczycielem a rodzicami buduje poczucie bezpieczeństwa i partnerskiej relacji.

Dobre praktyki:

- regularne informacje o postępach uczniów (e-mail, komunikatory, krótkie rozmowy po zajęciach);
- krótkie wiadomości o sukcesach i mocnych stronach dziecka – pozytywna informacja zwrotna działa motywująco;
- jasne zasady kontaktu z nauczycielem (dni i godziny konsultacji);
- newsletter szkolny – cykliczne podsumowanie działań i zaproszenie do współpracy.

Cel: wzmocnienie zaufania i ciągłości kontaktu między szkołą a domem.

2. Spotkania i wspólne działania

Bezpośrednie rozmowy pozwalają nie tylko przekazać informacje, lecz także zbudować wspólną celów wychowawczych i edukacyjnych.

Propozycje form spotkań:

- zebrania klasowe (2–3 razy w roku) połączone z krótkimi warsztatami, np. *Jak wspierać dziecko w nauce języka polskiego w domu*;
- spotkania indywidualne – rozmowy o rozwoju, zainteresowaniach i potrzebach ucznia;
- rozmowy przy kawie – nieformalne spotkania integracyjne, które sprzyjają wymianie doświadczeń i budowaniu relacji.

Cel: wspólna refleksja i zaangażowanie emocjonalne w rozwój dziecka.

3. Zaangażowanie w życie szkoły

Współpraca wtedy jest najskuteczniejsza, kiedy rodzice stają się częścią szkolnej społeczności. Ich doświadczenie, energia i talenty mogą wzbogacić proces dydaktyczny.

Sprawdzone formy współpracy:

- projekty rodzinne – np. *Moje polskie korzenie*, *Książka kucharska naszych mam i babć*, *Album rodzinny*;
- wspólne wydarzenia – jasełka, akademie, kiermasze, Dzień Polonii, spotkania świąteczne;
- warsztaty prowadzone przez rodziców – gotowanie polskich potraw, opowieści o tradycjach rodzinnych;
- Rada Rodziców – ciało doradcze, które wspólnie z nauczycielami planuje i wspiera inicjatywy szkolne;
- wspólny kalendarz wydarzeń – ustalony z wyprzedzeniem i dostępny online.

Cel: tworzenie sieci wsparcia między nauczycielem, rodzicami i uczniami.

Wskazówki:

- **Traktuj rodziców jak partnerów** – włączaj ich w proces planowania, świętowania i ewaluacji.
- **Słuchaj ich uważnie** – znają dziecko w kontekście, który często jest niedostępny dla szkoły.
- **Ustalcie wspólne cele** – wtedy szkoła i dom staną się dwiema częściami tego samego procesu wychowawczego.
- **Bądź konsekwentny, ale empatyczny** – konsekwencja buduje zaufanie, a empatia – relację.
- **20% działań przynosi 80% efektów** – skup się na regularnej komunikacji i drobnych gestach docenienia.
- **Używaj pozytywnego języka** – zamiast „dziecko ma trudności”, powiedz „dziecko potrzebuje wsparcia w...”
- **Myśl długofalowo** – współpraca z rodzicami to proces, nie jednorazowa akcja.

Czytanie

Więcej na ten temat znajdziesz w rozdziale *Zintegrowane kształcenie literacko-kulturowe* oraz w *Katalogu tekstów kultury i literatury*.

Czytanie książek na głos to jeden z najprostszych i najskuteczniejszych sposobów wspierania rozwoju dziecka – zarówno w domu, jak i w przedszkolu czy szkole. To nie tylko przyjemna forma spędzania czasu, ale też skuteczne narzędzie do budowania relacji, rozwijania języka i rozumienia świata.

Gdy dorośli z zaangażowaniem czytają ciekawą, zabawną historię, **dziecko zaczyna kojarzyć książki z przyjemnością**. Warto zachęcać rodziców do wspólnej lektury, nawet jeśli nie czują się pewnie w języku polskim – ich wysiłek i obecność przekazują dziecku komunikat: „To ważne i warto uwagi”.

Wspólna lektura to także okazja do rozmowy. Dzieci chętniej dzielą się swoimi emocjami, gdy mogą odnieść się do bohaterów książki. Gdy postać w opowieści boi się występów publicznych, dziecku łatwiej powiedzieć: „Ja też tak mam”.

Najlepiej sprawdzają się książki bliskie codziennemu życiu dziecka – o rodzinie, szkole, emocjach. Dzięki nim język staje się narzędziem poznawania siebie i świata, a wspólne **czytanie – cennym rytuałem, który łączy i rozwija**.

Szukasz książek do czytania z dziećmi? Sprawdź Złotą Listę przygotowaną przez fundację *Cała Polska czyta dzieciom*:
<https://calapolskaczytadzieciom.pl/co-czytac/>

Wykorzystaj!

Jak współpracuję z rodzicami? – formularz do autoewaluacji (s. 42)

Współpraca z rodzicami pochodzącymi z różnych kultur – zestaw dobrych praktyk (s. 44)

Wielojęzyczność i wielokulturowość – zadania

Zadanie 1 Mapa języków i miejsc

Cel: uświadomienie uczniom bogactwa ich repertuaru językowego i kontekstów, w których posługują się różnymi językami.

Opis: uczniowie tworzą własną „mapę języków”, nanosząc na nią miejsca (dom, szkoła, plac zabaw, waka-cje, zajęcia online) i sytuacje, w których używają poszczególnych języków. Mogą też dodać emocje, jakie towarzyszą im w danym języku (np. „po polsku czuję bliskość”, „po niemiecku czuję się pewnie”).

Zastosowanie: na początku roku szkolnego lub przy wprowadzaniu tematów tożsamościowych. Narzę-dzie pozwala nauczycielowi poznać profil językowy ucznia i zaplanować zróżnicowane wsparcie językowe w grupie.

Zadanie 2 Dzienniczek językowych odkryć

Cel: rozwijanie świadomości metajęzykowej i samoobserwacji procesu uczenia się.

Opis: uczniowie regularnie zapisują lub nagrywają krótkie refleksje: „czego dziś nauczyłem się po polsku?”, „jakie słowo było dla mnie ciekawe?”, „gdzie jeszcze słyszałem ten język?”. Mogą to robić w formie notatek, rysunków lub nagrań.

Zastosowanie: na koniec lekcji, tygodnia lub modułu. Dzienniczek staje się formą samooceny i źródłem informacji dla nauczyciela o tym, jak uczniowie postrzegają swój rozwój językowy. Wspiera poczucie spraw-stwa i radości z nauki.

Zadanie 3 Mosty językowe

Cel: wykorzystanie wszystkich języków uczniów jako narzędzia poznania i porównania struktur językowych.

Opis: uczniowie porównują wyrażenia, konstrukcje gramatyczne lub sposoby opisu zjawisk w różnych ję-zykach, których używają (np. jak mówimy w różnych językach o czasie, rodzinie, emocjach). Można tworzyć proste plakaty lub wspólne słowniki tematyczne.

Zastosowanie: w pracy z tekstem, przy nauce nowego słownictwa lub gramatyki. Mosty językowe po-magają uczniom odkrywać podobieństwa i różnice między językami oraz wzmacniają ich kompetencję metajęzykową i refleksję nad własnym sposobem uczenia się.

Zadanie 4 Krąg języków w klasie

Cel: budowanie klimatu akceptacji i włączania poprzez prezentowanie różnorodności językowej grupy.

Opis: podczas krótkiego ćwiczenia na początku zajęć uczniowie mogą podzielić się słowem, zwrotem lub powiedzeniem w jednym z języków, których używają, tłumacząc jego znaczenie. Można też tworzyć wspólny plakat „nasze słowa świata”, który z czasem wypełnia się kolorami i językami.

Zastosowanie: element rutyny klasowej lub sposób na rozpoczęcie tematu związanego z kulturą, emocjami lub tożsamością. Wzmacnia poczucie dumy z wielojęzyczności i tworzy pozytywny, bezpieczny klimat komunikacyjny.

Zadanie 5 Polski w moim świecie

Cel: odkrywanie, że język polski ma wartość również poza szkołą.

Opis: uczniowie tworzą listę sytuacji, w których język polski im się przydał lub może się przydać – w rodzinie, w podróży, w grach, w Internecie, w pracy, w kontaktach z rówieśnikami. Następnie ustnie lub w parach wybierają najważniejsze zastosowanie i wyjaśniają, dlaczego.

Zastosowanie: w pracy z uczniami, którzy nie czują silnej motywacji do używania języka polskiego. Pomaga budować most między „językiem szkolnym” a „językiem życiowym”.

Zadanie 6 Polski – kiedy, jak i po co?

Cel: Refleksja nad funkcją języka polskiego w życiu ucznia – kiedy, jak i w jakim celu go używa.

Opis:

Wariant I

Na stole lub w stoiku znajdują się kolorowe karteczki (lub losy) z pytaniami do losowania przez uczniów:

- Mówię po polsku, kiedy...
- Jak mówię po polsku? (np. z kim, z jakim nastawieniem)
- Lubię mówić po polsku, bo...
- Chciałbym/chciałabym lepiej mówić po polsku, żeby...

Uczniowie losują po jednej karteczce i odpowiadają ustnie lub zapisują odpowiedź w zeszytach, lub na karcie pracy. Mogą pracować indywidualnie, w parach lub w kręgu.

Wariant II

Na środku kartki narysuj siebie, a wokół narysuj lub przyklej chmurki z odpowiedziami na pytania:

- *Kiedy?* (w domu, w szkole, z babcią)
- *Jak?* (z błędami, płynnie, z radością)
- *Po co?* (żeby rozmawiać z rodziną, lepiej rozumieć dziadka)
- *Z kim?* (z rodzicami, z kolegami, z nauczycielem)

Możesz też dorysować flagi, miejsca, przedmioty lub osoby, które kojarzą Ci się z językiem polskim.

Zastosowanie: W pracy z nową grupą albo jako ćwiczenie wprowadzające do rozmów o językach, tożsamości, komunikacji lub wartościach. Ułatwia nauczycielowi poznanie doświadczeń uczniów i tego, w jaki sposób postrzegają oni język polski. Sprzyja budowaniu relacji poprzez poznanie, co dla uczniów jest ważne w kontakcie z językiem polskim.

Wspieranie neuroróżnorodności – zadania

Wskazówki:

- Wybierz 2–3 zadania na start – nie musisz wykorzystywać od razu wszystkich.
- Stosuj je konsekwentnie przez 3–4 tygodnie.
- Po tym czasie zapytaj uczniów, które narzędzia i techniki są dla nich najbardziej efektywne.
- Podczas testowania narzędzi i technik skup się na obserwowaniu zachowań uczniów i dostosowywaniu środowiska.

Zadanie 1 Wizualny plan lekcji

Krok 1. Przed rozpoczęciem zajęć na tablicy lub w formie wydruku prezentowany jest prosty plan lekcji, wykorzystujący krótkie hasła, piktogramy lub niewielkie obrazki (np. ☀️ = początek, 📖 = temat).

Krok 2. Na początku lekcji plan jest omawiany z uczniami. W trakcie zajęć realizowane punkty są wizualnie oznaczane (np. odhaczane, przekreślane). Jeśli plan z ważnego powodu musi ulec zmianie, nauczyciel omawia to z uczniami i zaznacza na tablicy.

Wpływ: Realizacja zajęć zgodnie z omówionym wcześniej planem zapewnia przewidywalność, redukuje lęk związany z niepewnością i wspiera organizację poznawczą, co jest korzystne dla uczniów ze spektrum autyzmu i ADHD.

Zadanie 2 Wielozmysłowe odkrywanie słów

Krok 1. Podczas wprowadzania nowego słownictwa (np. owoców, kolorów, zwierząt), angażowane są różnorodne zmysły.

Dotyk: wykorzystanie tych przedmiotów lub ich modeli pozwala na eksplorację sensoryczną.

Wzrok: prezentacja kolorowych fiszek z obrazkami i słowem, krótkich filmów lub zdjęć.

Słuch: wyraźne artykułowanie słów, wspólne powtarzanie, śpiewanie piosenek tematycznych.

Ruch: włączanie gestów i ruchu do ilustrowania znaczeń wyrazów (np. rozłożenie rąk dla słowa „duży”, zbliżenie kciuka i palca wskazującego dla słowa „mały”).

Krok 2. Utworzenie w klasie „kącika słów” z dostępnymi fiszkami, obrazkami i przedmiotami, do którego uczniowie mogą wracać w dowolnym momencie.

Wpływ: Wielozmysłowe poznawanie słów angażuje wiele kanałów sensorycznych, co bezpośrednio ułatwia i utrwala zapamiętywanie – jest to szczególnie pomocne dla uczniów z dysleksją. Wspiera też uczniów z ADHD poprzez aktywność oraz pomaga w integracji sensorycznej.

Zadanie 3 „Karta przerwy” – sygnalizowanie potrzeby wsparcia

Krok 1. Przygotowanie małych kart z prostymi piktogramami lub krótkimi napisami, np. „Potrzebuję przerwy”.

Krok 2. Wyjaśnienie uczniom, że umieszczenie karty na ławce jest sygnałem potrzeby krótkiej przerwy, chwili wyciszenia, czy np. skorzystania z toalety.

Krok 3. Po zauważeniu karty, nauczyciel dyskretnie podchodzi do ucznia w celu ustalenia rodzaju i czasu potrzebnego wsparcia. Pomocne jest wcześniejsze ustalenie zasad funkcjonowania takiej przerwy, np. 2 minuty ciszy albo krótka aktywność fizyczna.

Wpływ: Wykorzystanie kart przerwy wzmacnia autonomię ucznia, zwiększa jego poczucie bezpieczeństwa i redukuje lęk związany z koniecznością werbalizacji potrzeb. Jest szczególnie wspierające dla uczniów ze spektrum autyzmu, z zaburzeniami integracji sensorycznej oraz tych doświadczających lęków.

Innym wariantem tego narzędzia jest wykorzystanie systemu sygnałów niewerbalnych, który umożliwia komunikację bez przerywania lekcji.

Przygotowanie: naucz uczniów 3 gestów:

- – Chcę coś powiedzieć.
- – Potrzebuję przerwy.
- – Potrzebuję pomocy.

Zastosowanie: wprowadzaj gesty konsekwentnie i chwal za ich używanie.

Wskazówki: przydają się szczególnie, gdy uczniowie mają lęk przed mówieniem lub impulsywnie przerywają.

Zadanie 4 Ruchowe i aktywne zadania językowe

Krok 1: Wprowadzenie elementów ruchowych w procesie nauczania języka polskiego.

Zgadywanki pantomimiczne: Uczeń demonstruje słowo lub czynność, a inni odgadują po polsku.

„Gorące krzesła” ze słownictwem: Uczniowie chodzą wokół krzeseł, na których leżą fiszki. Gdy muzyka cichnie, siadają i nazywają słowo ze swojej fiszki.

„Poszukiwanie skarbów”: Rozmieszczenie obrazków z nowym słownictwem w sali, z zadaniem odnalezienia i nazwania konkretnych elementów po polsku.

Piosenki z ruchem: Tworzenie prostych choreografii do polskich piosenek.

Ruchowe przerwy tematyczne: 5 prostych ćwiczeń powiązanych z lekcją, zapowiedzianych w planie lekcji i stosowanych regularnie, np. 30–60 sekund ruchu co 20 minut (przykładowo, jeśli temat to zwierzęta: „poruszaj się jak kot przez 20 sekund”).

Krok 2: Uznanie, że dla uczniów z ADHD i z zaburzeniami integracji sensorycznej ruch jest kluczowy dla regulacji uwagi i koncentracji. Zapewnienie możliwości kontrolowanego „wyładowania” energii.

Wpływ: Angażowanie motoryki wspiera uczniów z ADHD, odpowiadając na ich potrzebę ruchu, ułatwia integrację sensoryczną i urozmaica dynamikę lekcji dla całej grupy.

Zadanie 5 Zestaw technik do wykorzystania na zajęciach

a) Karta „Dzisiaj czuję się...”

Cel: szybkie rozpoznanie stanu emocjonalnego uczniów i dostosowanie zajęć.

Przygotowanie: narysuj na kartkach 5 buziek (od 😊 do 😞).

Zastosowanie: wchodząc do sali, uczniowie wybierają kartkę, która najlepiej pokazuje ich nastrój, i kładą ją na ławce.

Wariant dla starszych – kartki z opisami: „Skupiony”, „Zmęczony”, „Zestresowany”, „Podekscytowany”.

Wskazówki: nie komentuj wyborów. Używaj ich jako informacji, np. „Widzę, że dziś wiele osób jest zmęczonych, więc zrobimy krótsze ćwiczenia”.

b) Trzy sposoby wykonania zadania

Cel: dostosowanie pracy do różnych stylów uczenia się.

Przygotowanie: opracuj trzy wersje tego samego zadania:

Napisz (dla uczniów wolących przekaz werbalny)

Narysuj (dla wybierających przekaz wizualny)

Powiedz lub Nagraj (dla uczących się przez ruch lub doświadczających trudności w pisaniu).

Zastosowanie: uczeń sam wybiera formę wykonania.

Wskazówki: oceniaj treść, a nie formę. Pozostawia to uczniowi autonomię i zmniejsza poziom jego stresu.

c) „Czasownik” – minutnik wizualny

Cel: pomoc uczniom w zrozumieniu upływu czasu i konieczności zakończenia wykonywania aktywności.

Przygotowanie: klepsydra, zwykły minutnik z kolorowym tłem, telefon z aplikacją Time timer.

Zastosowanie: przed rozpoczęciem aktywności powiedz: „Ustawiam czas wykonywania zadania na 7 minut. Zobaczycie, kiedy czas się kończy”.

Wskazówki: zamiast „Jeszcze chwila!” mów: „Piasek w klepsydrze / czas na zegarze się kończy – kończymy”. Jest to konkretne wsparcie dla uczniów z ADHD i trudnościami z poczuciem czasu.

d) Karta „Co pomaga mi się uczyć”

Cel: poznanie indywidualnych potrzeb ucznia.

Przygotowanie: krótka ankieta – uczniowie proszeni są o dokończenie zdań:

Lubię, gdy...

Trudno mi, gdy...

Najlepiej uczę się przez...

Zastosowanie: wykonaj to z uczniami na początku roku i potraktuj jako ich krótki profil.

Wskazówki: dla młodszych uczniów użyj piktogramów, a dla starszych – krótkiego formularza.

e) Tablica wyboru

Cel: wsparcie autonomii i zróżnicowane tempo pracy.

Przygotowanie: opracuj zadania na trzech poziomach trudności oznaczonych np. kolorami:

● łatwe, ● średnie, ● trudne

Zastosowanie: uczniowie sami wybierają zadanie, które chcą wykonać.

Wskazówki: nie komentuj wyboru. Zaufaj, że uczeń wie, na co go stać tego dnia.

f) Refleksja 3P: Pochwała – Pomyślenie – Propozycja

Cel: budowanie świadomości procesu własnego uczenia się.

Przygotowanie: po lekcji zadaj trzy pytania:

Co ci się dziś udało?

Co mogłoby być zrobione lepiej?

Czego chciałbyś spróbować następnym razem?

Zastosowanie: można odpowiedzieć ustnie lub na karteczkach.

Wskazówki: nie poprawiaj wypowiedzi uczniów. Chodzi o autorefleksję, a nie ocenę.

Kącik wyciszenia:

W każdej klasie warto wygospodarować spokojne miejsce, w którym uczeń może chwilę odpocząć i wyciszyć się. Może to być wygodny fotel, pufa lub koszyk z kilkoma sensorycznymi drobiazgami – np. piłeczką antystresową, miękkim kocem czy książeczką. Dziecko może zasygnalizować potrzebę skorzystania z tego miejsca na 2–3 minuty, gdy poczuje się przeciążone.

Kącik wyciszenia to nie jest miejsce kary. To przestrzeń, która pomaga lepiej rozumieć własne emocje i uczyć się, jak sobie z nimi radzić.

Różne poziomy znajomości języka – dobre praktyki

Jak pracować z grupą o zróżnicowanym poziomie znajomości języka?

1. Ustal wspólny cel komunikacyjny, nie gramatyczny. Wszyscy uczniowie mogą mówić na ten sam temat (np. wakacje), ale na różnym poziomie.
A1 – proste zdania (*Byłem nad morzem. Było ciepło*).
A2 – dodają szczegóły (*W lipcu byłem nad Bałtykiem. Pogoda była taka sobie, ale się nie nudziłam*).
B1 – rozwijają opinię, opisują relacje i używają różnych środków językowych (*choć, dlatego, w końcu*).
2. Różnicuj poziom trudności, nie temat. Ten sam materiał, ale różne zadania.
A1 – wybierz, połącz, uzupełnij, dopasuj obrazek.
A2 – opisz, wyjaśnij, dodaj przykład.
B1 – analizuj styl, opisz emocje, napisz dłuższą wypowiedź lub alternatywne zakończenie.
3. Twórz pary/grupy mieszane.
W parach/grupach A1–A2–B1 uczniowie zwracają się do siebie: bardziej zaawansowani tłumaczą, modelują, zadają pytania. Dzięki przyjaznej atmosferze każdy uczestniczy aktywnie. Osoby na niższym poziomie czują wsparcie, a nie presję. Uczniowie na wyższym poziomie wzmacniają pewność siebie dzięki roli „eksperta”; podchodzą autorefleksyjnie do nauki języka, żeby wytłumaczyć treści innym osobom.
4. Daj wybór poziomu zadań. Zamiast jednego polecenia, zaproponuj dwa warianty. To rozwija autoewaluację i motywuje do podejmowania wyzwań.
A) wariant łatwiejszy: A1–A2
B) wariant trudniejszy: B1 (dłuższy tekst, więcej form gramatycznych)
5. Stosuj wsparcie wizualne i językowe.
A1 – obrazki, ramki z wyrazami.
A2 – krótkie notatki, fiszki.
B1 – niewielkie wsparcie nauczyciela, więcej pytań otwartych i działań językowych (interakcja, mediacja).
6. Używaj gier i elementów rywalizacji. Gry angażują wszystkich (*Memory, Kahoot, Taboo, Wordwall*):
A1 – odpowiadanie prostymi słowami.
A2 – odpowiadanie całymi zdaniami.
B1 – opisywanie, komentowanie, uzasadnianie.
7. Skup się na postępie, a nie na porównywaniu. Chwal za rozwój – każdy robi krok naprzód na swoim poziomie.
A1 – „Użyłeś nowego słowa”.
A2 – „Napisłeś więcej zdań”.
B1 – „Użyłeś spójników i uzasadniłeś swoją opinię”.
8. Po lekcji zachęcaj uczniów do refleksji.
A1 – „Nauczyłem się słowa...”.
A2 – „Potrafię opisać...”.
B1 – „Użyłem nowego zwrotu w swojej wypowiedzi”.
9. Przygotuj łatwiejsze i trudniejsze wersje zadań. Prosty sposób na różnicowanie:
A1 – napisz 3 zdania.
A2 – napisz 5 zdań z czasownikami dokonanymi.
B1 – napisz 8 zdań ze spójnikami i swoją opinią.

10. Wzmacniaj współpracę, a nie rywalizację.

Zachęcaj do wspólnego tworzenia (plakat, komiks, scenka). Każdy wnosi coś innego: A1 prostotę, A2 szczegóły, B1 płynność i bogatszy język.

Jeden tekst, trzy poziomy

Poniżej pokazujemy, jak można zastosować techniki różnicowania na przykładzie konkretnego tekstu, przy założeniu, że w grupie mamy osoby uczące się na poziomie A1, A2 i B1.

Cel ogólny: Utrwalenie czasu przeszłego i słownictwa związanego z wakacjami. Poniżej podajemy fragmenty zadań – pojedyncze przykłady.

Etap 1 – Rozgrzewka

Poziom	Przykład zadania
A1	Proste pytania zadawane uczniom. Dokąd zwykle wyjeżdżacie na wakacje? Czy byliście nad polskim morzem? Alternatywnie: Uzupełnijcie mapę myśli z napisem „wakacje”.
A2	Pytania wymagające od uczniów nieco dłuższych odpowiedzi. Jak spędzacie wolny czas na wakacjach? Co można robić, kiedy jest brzydka pogoda? Czy używacie komunikatorów do rozmów z dziadkami? Jak często rozmawiacie z dziadkami? Z czym kojarzą wam się wakacje w Polsce?
B1	Zadania wymagające od uczniów bardziej rozbudowanej odpowiedzi. Opiszcie swoje ostatnie wakacje (prawdziwe lub wymyślone) z babcią lub dziadkiem, nie podając, gdzie byliście. Na podstawie waszej wypowiedzi grupa spróbuje odgadnąć, o jakim miejscu mówicie.

Dialog pochodzi z podręcznika „Polski na luzie” dla młodzieży na poziomie A1

Amelia: Hej dziadku! 🙌 Jak było w sanatorium w Kołobrzegu? Ile dni tam byłeś?

Graham: Tylko tydzień. Za krótko, ale było super.

Amelia: Serio? Polecasz Kołobrzeg?

Graham: Tak. Często padało, ale codziennie chodziłem na spacer. Plaża była piękna 🌞.

Amelia: Kąpałeś się w morzu? 🌊

Graham: Nie, woda była zimna. Ale widziałem ludzi, którzy się kąpali 🧊.

Amelia: Haha, crazy! 😂 A pływałeś w basenie?

Graham: Tak, w sanatorium był basen 😊. Pływałem codziennie 🏊. Miałem też masaże i ćwiczenia.

Amelia: Wow! 😲 To był intensywny czas! 💪

Graham: Tak, dzięki temu schudłem 3 kg.

Amelia: Ooo, nice! 🥰 A jedzenie było dobre?

Graham: Tak. Pięć posiłków dziennie, jadłem dużo warzyw i ryb 🐟.

Amelia: Healthy life! Masz plany na kolejne dni w Polsce?

Graham: Tak, chcę pojechać do Poznania i spotkać się ze znajomymi.

Amelia: Super! ❤️ Zrób fotki i mi wyślij!

Etap 2 – Rozumienie tekstu

Poziom	Przykład zadania
A1	1. Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania (ogólne rozumienie tekstu): a) Gdzie był Graham? b) Jak długo tam był? c) Co robił codziennie? 2. Połącz zdanie z tekstu z obrazkiem (np. basen, plaża, jedzenie).
A2	Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania (szczegółowe rozumienie tekstu). a) Dlaczego Graham uważa, że to był udany wyjazd? b) Co robił mimo złej pogody? c) Jakie miał plany po wyjeździe z sanatorium?
B1	Odpowiedz na pytania dotyczące tekstu. Opisz stosunki łączące Grahama i Amelię. Przedstaw swoją opinię na temat takiego wyjazdu i relacji między wnuczką a dziadkiem.

Etap 3 – Utrwalenie materiału, reprodukcja

Poziom	Przykład zadania
A1	1. Uzupełnij zdania wyrazami z tekstu. Graham w sanatorium w Kołobrzegu. Pogoda nie dobra, ale dziadek codzien- nie na spacer. [...] 2. Połącz frazy (np. kąpać się + w morzu; chodzić + na spacer; mieć + masaże).
A2	1. Ułóż zdania w czasie przeszłym z wyrazów: (ja) widzieć / ludzie / który / (oni) kąpać się. 2. Na podstawie tekstu uzupełnij wyrażenia (kąpać się +; schudnąć +; spotkać się z +).
B1	1. Podaj pary aspektowe do czasowników z tekstu, z uwzględnieniem specyfiki czasowników ruchu. 2. Przeredaguj nieoficjalną rozmowę dziadka z wnuczką, tak jakby to była oficjalna rozmowa np. pacjenta z lekarzem.

Etap 4 – Produkcja językowa, transfer

Poziom	Przykład zadania
A1	Narysuj komiks o wakacjach Grahama (używając patyczaków lub emotikonów). Przy każdym obrazku napisz 2–3 zdania w czasie przeszłym.
A2	Na podstawie przeczytanej rozmowy napisz własną, krótką historię w formie komiksu lub wiadomości na WhatsAppie (5–6 zdań). Użyj czasu przeszłego i dodaj nowy element fabuły (np. „spotkałem znajomego”, „zgubiłem okulary”).
B1	Przygotuj nową wersję rozmowy Amelii i Grahama lub jej kontynuację, w formie komiksu. Wykorzystaj czasowniki niedokonane i dokonane w czasie przeszłym, a także spójniki (dlatego, chociaż). Przedstaw emocje bohaterów i wymyśl własne zakończenie tej historii (np. „Graham w Poznaniu spotkał swoją byłą dziewczynę...”).

Etap 5 – Podsumowanie

Poziom	Przykład zadania
A1	Uczniowie tworzą rysunek lub plakat do zdania (np. <i>Graham w Kołobrzegu</i>).
A2	Uczniowie porównują swoje prace, zwracając uwagę na to, co pojawiło się w historii Grahama z Kołobrzegu, a co nie. Następnie głosują na najciekawszy nowy element fabuły.
B1	Uczniowie porównują swoje historie i nazywają emocje, które w nich się pojawiły. Analizują zakończenia swoich opowieści i wyrażają opinię, która z nich podoba im się najbardziej.

Wskazówki:

- Osobom uczącym się **na poziomie A1** warto zapewnić więcej wsparcia wizualnego (ilustracje, ramki z wyrazami) oraz pracę krok po kroku z pomocą nauczyciela. Zadania powinny być proste, jasno sformułowane i oparte na rozumieniu ogólnego sensu wypowiedzi.
- **Na poziomie A2** uczniowie pracują z większą samodzielnością. Warto wprowadzać pytania otwarte, zachęcać do tworzenia własnych zdań i krótkich wypowiedzi oraz stopniowo ograniczać pomoc nauczyciela. Uczący się mogą już analizować wybrane elementy językowe, np. formy czasu przeszłego.
- **Dla poziomu B1** zaleca się rozwijanie autonomii i krytycznego myślenia. Uczniowie mogą analizować styl i rejestr języka, samodzielnie poprawiać błędy, a także tworzyć dłuższe, spójne wypowiedzi ustne i pisemne. Warto zachęcać ich do kreatywnego wykorzystywania materiału, np. zmiany perspektywy narracji, dopisania zakończenia lub rozszerzenia dialogu.

Ocenianie – dobre praktyki

Informacja zwrotna – wypowiedź ustna

1. Nacisk na zrozumienie i skuteczność komunikacji w języku polskim, a nie wyłącznie na perfekcyjnej poprawności gramatycznej czy ortograficznej. Traktowanie błędów jako naturalnego elementu procesu uczenia się daje uczniom możliwość ich poprawiania w atmosferze wsparcia.

Przykład: Po wypowiedzi „Ja być głodny”, zamiast natychmiastowej korekty, skupienie się na pozytywnym aspekcie wyrażenia potrzeby, a następnie subtelne modelowanie prawidłowej formy („Jestem głodny”).

2. Stosowanie pozytywnych wzmocnień i konstruktywnej informacji zwrotnej (np. „Świetna próba! Spróbujmy jeszcze raz...”).

Informacja zwrotna – wypowiedź pisemna

1. Zadanie: uczniowie piszą krótkie opowiadanie o swoim dniu.

2. Przed rozpoczęciem: przedstaw kryteria sukcesu (spójność, bogactwo słownictwa, płynność).

3. W trakcie: zadawaj pytania otwarte („Co chciałeś tutaj powiedzieć?”).

4. Po oddaniu: dodaj 2–3 wskazówki („Rozwiń przykład”, „Użyj innego czasownika”).

5. Poprawa: uczeń wybiera fragmenty do poprawy i tworzy drugą wersję.

6. Komentarz końcowy: doceniaj postęp („Dodałeś więcej szczegółów – to sprawiło, że opowiadanie jest ciekawsze”).

7. Refleksja: uczeń zapisuje, która wskazówka była najbardziej pomocna.

Dlaczego warto uczyć się języka polskiego – zadania

15 powodów, by uczyć się polskiego!

1. Bo to język Twoich korzeni.
Dzięki polskiemu możesz pogadać z babcią bez pomocy Google Translate.
2. Bo możesz śmiało zamówić pierogi w Polsce.
I nikt nie da ci ruskich, jeśli chciałeś z mięsem!
3. Bo polski to język supermocy.
Jeśli umiesz wymówić „chrząszcz brzmi w trzcinie”, możesz wszystko!
4. Bo zrozumiesz memy po polsku.
I będziesz się śmiać, zanim inni zdążą je przetłumaczyć.
5. Bo możesz oglądać polskie filmy i czytać książki.
W oryginale wszystko brzmi lepiej!
6. Bo to język Chopina, Marii Skłodowskiej-Curie i Roberta Lewandowskiego.
I wielu, wielu innych artystów, sportowców i naukowców.
7. Bo polski pomaga w nauce innych języków słowiańskich.
Potem czeski, słowacki czy ukraiński to już pestka!
8. Bo możesz studiować w Polsce.
Wiele uczelni w Polsce oferuje programy dla Polonii.
9. Bo polskie słowa są jak łamigłówki.
Ćwiczą mózg lepiej niż sudoku!
10. Bo język polski brzmi pięknie (i trochę śmiesznie).
Zwłaszcza, gdy mówisz „żółć”, „żdźbło” albo „pszczoła”.
11. Bo to sposób, żeby poczuć się wyjątkowo.
Na świecie mało kto potrafi mówić po polsku!
12. Bo możesz pomóc rodzicom lub dziadkom załatwić coś po polsku.
Będą z Ciebie dumni!
13. Bo to inwestycja w przyszłość.
Polska ma coraz więcej firm i możliwości pracy dla tych, którzy znają język.
14. Bo język to klucz do kultury.
Zrozumiesz polskie tradycje, święta, piosenki i historie.
15. Bo to część Ciebie.
Nawet jeśli mieszkasz daleko – polski to most do Twoich korzeni i rodziny.

Grupa 6–9 lat

Zadanie 1 Moje polskie „supermoce”

Cel: odkrycie, dlaczego nauka polskiego jest fajna i wyjątkowa.

Jak zrobić: uczeń rysuje siebie jako superbohatera, który zna język polski.

Wokół postaci pisze (lub nauczyciel pomaga napisać): „Dzięki językowi polskiemu mogę...” (np. rozmawiać z babcią, zamówić pierogi, śpiewać polskie piosenki).

Rysunek można powiesić w domu albo w klasie.

Gdy będzie mi smutno lub trudno, spojrzę na mój rysunek superbohatera i przypomnę sobie, że polski daje mi supermoc!

Zadanie 2 Polski skarb

Cel: odkrycie, co jest dla mnie najważniejsze w języku polskim.

Jak zrobić: uczeń dostaje kartkę z narysowaną skrzynią skarbów. W środku rysuje lub wkleja obrazki tego, co daje mu język polski (np. rodzina, podróże, śmieszne słowa, bajki, jedzenie). Podpisuje: „Polski to mój skarb, bo...”.

Mój „skarb” będzie mi przypominał, dlaczego język polski jest dla mnie ważny, nawet gdy przyjdzie moment zmęczenia.

Grupa 10–14 lat

Zadanie 1 Moje 5 powodów

Cel: znalezienie osobistej motywacji do nauki języka.

Jak zrobić: uczeń czyta listę 15 powodów (powyżej). Wybiera 5, które najbardziej do niego pasują. Dopisuje jedno własne zdanie: „Uczę się polskiego, bo...” Całość zapisuje na kolorowej kartce i ozdabia.

Gdy nie będę miał chęci do nauki, przeczytam swoje 5 powodów i przypomnę sobie, że robię to dla siebie.

Zadanie 2 Motywacyjny kolaż

Cel: połączenie języka, emocji i wyobraźni.

Jak zrobić: uczniowie wycinają z gazet lub drukują obrazki, które kojarzą im się z Polską (np. flaga, pierogi, Kraków, rodzina). Na dużym arkuszu robią kolaż i dodają swoje zdania:

„Chcę mówić po polsku, bo...”

„Polski to część mnie, bo...”

Gotowy kolaż można powiesić w pokoju lub sfotografować.

Gdy będę zniechęcony, spojrzę na mój kolaż i przypomnę sobie, że język to przygoda!

Zadanie 1 List do przyszłego siebie

Cel: uświadomienie celu i wartości nauki języka.

Jak zrobić: uczeń pisze list do siebie z przyszłości (np. za 3 lata):

„Drogi ja, dziś uczę się polskiego, bo...”

„Chcę, żebyś pamiętał, że to ważne, bo...”

List można zakleić w kopercie lub zachować w telefonie.

Gdy przyjdzie zniechęcenie, otworzę mój list i przypomnę sobie, co chciałem osiągnąć.

Zadanie 2 Moja mapa motywacji

Cel: odkrycie osobistych celów i sposobów ich realizacji.

Jak zrobić: na środku kartki napisz: „Chcę znać język polski, żeby...”

Wokół narysuj „odnogi” z odpowiedziami, np.: rozmawiać z rodziną, studiować w Polsce, podróżować, poznać historię i kulturę.

Dopisz obok każdej „odnogi”, co pomaga ci w utrzymaniu motywacji do nauki języka polskiego (np. „słucham polskiej muzyki”, „rozmawiam z mamą po polsku”).

Gdy będę zmęczony, spojrzę na moją mapę i przypomnę sobie, po co to wszystko robię.

Autorefleksja – zadania

Zadanie 1 Nasza tablica językowa

Polega na stworzeniu w klasie wspólnej przestrzeni do zapisywania nowo poznanych słów i zwrotów. Może być to ściana lub tablica, na której uczniowie przyklejają karteczki z nowym słownictwem wyniesionym z lekcji. Taka praktyka pomaga budować wspólnotę i wzmacnia przekonanie, że każdy wnosi coś wartościowego do grupy. Zwiększa poczucie własnej wartości uczniów, pozytywnie nastawia ich do nauki języka i integruje grupę.

Zadanie 2 Bilet refleksji

To krótkie ćwiczenie [podsumowujące lekcję](#), w którym uczniowie kończą zdania: „Najciekawsze dziś było...” lub „Nauczyłem się słowa...” Taka refleksja pomaga uczniom utrwalać nowe treści, a nauczycielowi zrozumieć, co rzeczywiście ich angażuje.

Innym prostym sposobem jest [szybka ocena zaangażowania](#): uczniowie pokazują palcami, za pomocą buziek lub kolorowych karteczek, jak bardzo podobał im się temat zajęć lub jak dobrze go zrozumieli.

Zadanie 3 Moja samoocena

Regularne wracanie do wcześniej poznanych treści i dostrzeganie własnych postępów wzmacnia u dzieci poczucie, że nauka przynosi konkretne efekty. Warto rozwijać u uczniów umiejętność mówienia, co jest dla nich łatwe, a co trudne. Nauczyciel może w tym pomóc, wprowadzając zdania typu: „Łatwe jest dla mnie...”, „Trudne jest dla mnie...”, „Pomaga mi...”, „Nie lubię ćwiczyć...”.

Dla młodszych dzieci lub uczniów o słabszej kompetencji językowej warto stosować wizualne formy samooceny: piktogramy, emotikony czy kolory (zielony – „potrafię”, żółty – „czasem potrafię”, czerwony

– „jeszcze nie potrafię”). Takie rozwiązania pozwalają na wyrażenie emocji i refleksji mimo ograniczonych środków językowych.

W starszych grupach można dodatkowo wprowadzać proste listy umiejętności do odhaczania, np. „potrafię się przedstawić”, „znam dni tygodnia”, „umiem napisać kilka zdań o sobie”.

Zadanie 4 Kontrakt uczniowski

To krótka umowa między uczniem a nauczycielem (na 4–6 tygodni) określająca cel, wskaźniki sukcesu, plan działania i strategie postępowania w razie wystąpienia trudności. Uczy planowania, przewidywania i odpowiedzialności. Cele powinny być konkretne, np. „Chcę umieć opowiedzieć po polsku o moim dniu”.

Zadanie 5 Dziennik postępów językowych

To proste narzędzie, które dokumentuje osiągnięcia ucznia – jego pracę, refleksje i wyzwania, z którymi się mierzy. Może zawierać stałe rubryki, np. „Moje osiągnięcia”, „To było dla mnie trudne”, „Tego chcę spróbować”, „Moje prace”. Można go prowadzić w zeszycie lub w segregatorze z wydzielonymi przegródkami. Dziennik rozwija samoświadomość ucznia, pozwalając mu dostrzegać nie tylko efekty swojej pracy, ale i wysiłek włożony w naukę.

Zadanie 6 Moje słowo lub wyrażenie dnia

Dobrym uzupełnieniem powyższej metody jest dodanie strony lub karty, na której uczniowie co tydzień będą wpisywać 2–3 słowa lub jedno zdanie, którego nauczyli się w danym dniu (np. „Mam kota”, „Potrafię powiedzieć, jak się nazywam”). To szybki i motywujący sposób utrwalania postępów.

Na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji dostępne są publikacje dla różnych grup wiekowych, które mogą stanowić inspirację do tworzenia autorskich materiałów typu portfolio czy paszport językowy.

Link: <https://ore.edu.pl/2015/03/europejskie-portfolio-jezykowe-epj/>

Projekty – zadania

Projekt 1

Tytuł projektu: Smaki Polski – smaki mojej rodziny

Poziom: A2

Czas trwania: 2–3 lekcje (45 min każda)

Cele projektu

Językowe:

- Rozwijanie słownictwa związanego z jedzeniem i gotowaniem.
- Ćwiczenie mówienia i pisania o jedzeniu w czasie teraźniejszym.
- Rozumienie prostych przepisów kulinarnych po polsku.

Kulturowe:

- Poznanie tradycyjnych polskich potraw.
- Dzielenie się domowymi tradycjami kulinarnymi (w tym rodzinnymi przepisami).

Opis projektu

Uczniowie przygotowują prezentację (plakat, slajdy, nagranie wideo lub krótką książeczkę), w której przedstawiają:

1. Ulubione danie w swojej rodzinie (najlepiej polskie lub inspirowane polską kuchnią).
2. Listę składników potrzebnych do przygotowania potrawy.
3. Krótki opis, jak się to danie przygotowuje (prosty przepis w formie zdań).
4. Informację, dlaczego to danie jest dla nich ważne (np. gotują je z babcią, jedzą podczas świąt itp.).

Etapy projektu

1. Wprowadzenie tematu (Lekcja 1)

- Rozmowa o ulubionych potrawach uczniów.
- Praca z ilustracjami dań – odgadywanie ich nazw po polsku.
- Nauka lub powtórzenie słownictwa:
 - nazwy produktów spożywczych,
 - czasowniki związane z gotowaniem (gotować, smażyć, kroić, mieszać itp.),
 - wyrażenia ilościowe (łyżka, szklanka, kilo itp.).

Ćwiczenie: uczniowie uzupełniają treść przepisu brakującymi nazwami składników lub dopasowują obrazki do słów.

2. Przygotowanie pracy projektowej (Lekcja 2)

- Każdy uczeń wybiera danie, które przedstawi.
- Nauczyciel pomaga stworzyć prosty szablon opisu:
 - Co to za danie?
 - Składniki (rzeczowniki z liczebnikami).
 - Przepis złożony z 3–5 prostych zdań („Najpierw kroję ziemniaki. Potem gotuję je w wodzie”).
 - Dlaczego lubię tę potrawę?

Formy pracy:

- Ręcznie robiony plakat (z obrazkami, zdjęciami lub rysunkami).
- Prezentacja PowerPoint lub Google Slides.
- Nagranie wideo z opowieścią lub gotowaniem.
- Krótka książeczka (np. z kolorówką i tekstem).

3. Prezentacja projektów (Lekcja 3)

- Uczniowie prezentują swoje dania przed klasą.
- Mogą zadawać sobie nawzajem pytania („Lubisz pierogi?” „Z czym są twoje naleśniki?”).
- Głosowanie na najsmaczniejsze danie, najciekawszy przepis, najładniejszy plakat.

Materiały pomocnicze dla nauczyciela

- Obrazki z produktami spożywczymi i daniami (do wprowadzenia słownictwa).
- Gotowe przykładowe przepisy uproszczone do poziomu A2.
- Szablon prezentacji pisemnej (do rozdania uczniom).
- Lista czasowników kulinarnych w czasie teraźniejszym z tłumaczeniem.

Możliwości rozszerzenia

- Zorganizowanie dnia kuchni polskiej – uczniowie przynoszą przygotowane przez siebie potrawy.
- Stworzenie wspólnej klasowej książki kucharskiej z przepisami wszystkich uczniów.
- Warsztaty kulinarne; jeśli to będzie możliwe, można zorganizować wspólne gotowanie lub degustację tradycyjnych potraw.
- Dyskusja i wymiana doświadczeń; spotkanie, podczas którego uczniowie dzielą się swoimi historiami i porównują swoje tradycje kulinarne.

Wersje projektu dla poszczególnych poziomów

Zadanie dla poziomu A1

Uczniowie przygotowują obrazki lub zdjęcia (mogą wykonać kolaż lub plakat) oraz potrafią wymienić nazwy podstawowych produktów spożywczych i ulubionych potraw. Uczniowie potrafią także powiedzieć, co lubią i czego nie lubią.

Zadanie dodatkowe dla poziomu A2

Uczniowie wyszukują w Internecie zdjęcie lub film o jednej polskiej potrawie (np. pierogi, bigos, żurek) oraz przygotowują krótką prezentację (2–3 zdania): „To są pierogi. Są z mięsem albo z serem. Bardzo je lubię”. Następnie udostępniają materiał na wspólnej tablicy (Padlet/Canva) i komentują wpisy koleżanek i kolegów.

Zadanie dodatkowe dla poziomu B1

Uczniowie potrafią opisać dania i tradycje kulinarne w Polsce i w swoim kraju oraz umieją wyrazić swoją opinię na ten temat. Rozumieją także autentyczne teksty o jedzeniu i potrafią z nich wyciągać informacje.

Czy tradycyjne polskie potrawy są zdrowe?

Uczniowie pracują w grupach. Ustalają, które potrawy są zdrowe, a które nie.

Argumentują swoje zdanie:

- *Uważam, że jest niezdrowy, bo ma dużo tłuszczu.*
- *..... jest zdrowy, bo mają witaminy.*

Rozszerzenie: uczniowie publikują swoje projekty na wspólnej platformie (Padlet/Wakelet) i komentują wpisy kolegów i koleżanek.

Polskie śniadanie a śniadanie np. brazylijskie

Uczniowie tworzą własne porównania (np. polski obiad a obiad w ich kraju).

Blog kulinarny po polsku

Każdy uczeń robi wpis na klasowego bloga:

Lubię gotować. Moje ulubione danie to barszcz czerwony z uszkami. Robimy go z mamą na Wigilię. Barszcz jest kwaśny i ciepły. Pachnie świętami.

Inni uczniowie komentują:

Brzmi pysznie!

Też lubię barszcz, ale nie lubię uszek.

Projekt 2

Tytuł projektu: Moje wakacje w Polsce

Poziom językowy: A2

Czas trwania: 2–3 lekcje (45 min każda)

Cele projektu

Językowe

- Utrwalenie i poszerzenie słownictwa związanego z wakacjami i podróżami.
- Ćwiczenie mówienia o wakacjach w czasie przeszłym i teraźniejszym.
- Rozwijanie umiejętności pisania prostego opisu wakacji (co robiłem? gdzie? kiedy? z kim?).
- Zadawanie pytań dotyczących spędzania czasu wolnego i odpowiadanie na nie.

Kulturowe

- Poznanie popularnych miejsc wakacyjnych w Polsce (morze, góry, jeziora).
- Dzielenie się własnymi doświadczeniami i emocjami związanymi z Polską.
- Wzmacnianie poczucia tożsamości kulturowej.

Opis projektu

Uczniowie przygotowują prezentację w wybranej przez siebie formie (plakat, książeczka, prezentacja multimedialna lub wideo), w której:

1. Opowiadają o wakacjach w Polsce – prawdziwych lub wymyślonych.
2. Opisują miejsce wakacyjne, np. Zakopane, Gdańsk, Mazury.
3. Wymieniają, co robili i co widzieli.
4. Dodają zdjęcia lub rysunki.
5. Piszą w 5–7 prostych zdaniach krótką relację lub wiadomość na WhatsAppie do znajomych lub rodziny z opisem pobytu w tym miejscu.

Etapy pracy projektowej

Lekcja 1 – Wprowadzenie słownictwa i tematu

- Rozmowa wstępna: „Gdzie byliście na wakacjach?”, „Byliście kiedyś w Polsce latem?”.
- Wprowadzenie słownictwa tematycznego:
 - miejsca: góry, morze, jezioro, wieś, miasto, las, plaża
 - czynności: pływać, spacerować, jeździć na rowerze, zwiedzać, opalać się, chodzić po górach
 - środki transportu: samolot, samochód, pociąg, autobus
- Ćwiczenia:
 - dopasowywanie obrazków do słów
 - krótkie dialogi z pytaniami: „Gdzie byłeś?”, „Co robiłaś?”

Lekcja 2 – Tworzenie treści projektu

Uczniowie pracują indywidualnie lub w parach.

- Wybierają miejsce w Polsce, które znają lub o którym słyszeli.
- Uzupełniają szablon, odpowiadając na pytania:
 - Gdzie byłem?
 - Z kim?
 - Co robiłam?
 - Co mi się podobało?
 - Jakie były wakacje – słoneczne, ciekawe, spokojne?
- Nauczyciel pomaga w budowaniu wypowiedzi pisemnych w czasie przeszłym (byłam, widziałem, pływałam itd.).

Formy pracy:

- plakat z rysunkami i tekstem
- książeczka z relacją i obrazkami
- prezentacja multimedialna PowerPoint lub Canva
- nagranie krótkiego filmu lub relacji

Lekcja 3 – Prezentacja i rozmowa

- Uczniowie prezentują swoje prace.
- Odpowiadają na pytania nauczyciela i kolegów („Podobało ci się?”, „Z kim byłeś?”).
- Głosowanie na najciekawsze miejsce wakacyjne lub najbardziej interesującą pracę.

Materiały pomocnicze dla nauczyciela

Lista słówek (przykładowa):

- miejsca: góry, morze, jezioro, wieś, miasto, las, plaża
- czasowniki w czasie przeszłym (A2): byłem/byłam, jechałem/jechałam, widziałem/widziałam, pływałem/pływałam, odpoczywałem/odpoczywałam
- czasowniki w czasie teraźniejszym: jadę, zwiedzam, spaceruję, opalam się, robię zdjęcia

Wersje projektu dla poszczególnych poziomów

Zadanie dla poziomu A1

Uczniowie potrafią powiedzieć, gdzie byli i co robili. Opisują prostymi zdaniami pogodę i emocje. Zadanie plastyczno-językowe: uczniowie przygotowują rysunek z wakacji i podpisują go prostymi zdaniami.

Byłam nad morzem. Świeciło słońce. Jadłam lody. Było super!

Zadanie dodatkowe dla poziomu A2

Wakacyjny wywiad (praca w parach)

Uczniowie przeprowadzają ze sobą krótki wywiad, zadając sobie pytania:

- Gdzie byłeś w czasie wakacji?
- Co robiłeś?
- Z kim byłeś?
- Co ci się najbardziej podobało?

Następnie przedstawiają partnera klasie.

Patrycja była w górach. Chodziła na spacer i jadła pierogi. Bardzo jej się podobało.

Mapa wakacyjnych wspomnień (projekt grupowy)

Na wspólnej mapie Polski (Padlet / papierowa mapa) uczniowie dodają swoje miejsca:

- robią krótkie notatki: *Byłem w Gdyni i pływałem w morzu.*

Można dodać inne elementy – uczniowie wyszukują zdjęcia lub filmiki online i dołączają je do mapy.

Zadanie dla poziomu B1

Uczniowie potrafią opowiedzieć o wydarzeniach z przeszłości w sposób spójny i szczegółowy. Porównują różne miejsca i wyrażają opinię na ich temat, a także rozpoznają i opisują elementy związane z polską kulturą.

Debata: morze czy góry?

Uczniowie dzielą się na dwie grupy.

- Grupa A – „Wakacje nad morzem są najlepsze!”
- Grupa B – „Najlepiej jest w górach!”

Każda grupa przygotowuje 3 argumenty. Następnie odbywa się krótka dyskusja po polsku.

Nad morzem można pływać i odpoczywać.

W górach jest świeże powietrze.

Kulturalne odkrycia – krótki projekt online

Uczniowie wybierają jedno miejsce w Polsce, które odwiedzili (np. Kraków, Zakopane, Malbork, Mazury). Szukają w Internecie zdjęcia lub krótkiego filmu o tym miejscu.

Przygotowują o nim jednogminutową prezentację (3 slajdy) zawierającą odpowiedzi na pytania:

- Gdzie to jest?
- Co tam widziałem?
- Dlaczego warto tam pojechać?

Uczniowie publikują swoje prezentacje na platformie Padlet lub w chmurze i komentują prace innych.

Dziennik z podróży (ćwiczenie pisemne)

Uczniowie piszą notatkę z jednego dnia wakacji.

Dzień 3: *Rano pojechaliśmy nad jezioro. Pływałam kajakiem z bratem. Potem jedliśmy gofry. Wieczorem oglądaliśmy zachód słońca. Było cudownie!*

Moje wspomnienia (nagranie audio lub wideo)

Uczniowie nagrywają krótki filmik (1–2 minuty) o swoich wakacjach i publikują go w zamkniętej grupie.

Inni uczniowie mogą zadawać pytania w komentarzach.

Kiedy byłeś w Polsce? Co ci się tam najbardziej podobało?

Projekt 3

Tytuł projektu: Muzyka i taniec w moim życiu

Poziom językowy: A2

Grupa docelowa: dzieci i młodzież ucząca się języka polskiego jako dziedziczonego

Czas trwania: 2–3 lekcje (45 min każda)

Cele projektu

Językowe:

- Poszerzenie słownictwa związanego z muzyką i tańcem.
- Ćwiczenie opowiadania o zainteresowaniach i aktywnościach w czasie teraźniejszym i przeszłym.
- Tworzenie prostych opisów ulubionej muzyki, tańców i wykonawców.
- Zadawanie pytań o hobby i odpowiadanie na nie.

Kulturowe:

- Poznanie polskiej muzyki i tradycyjnych tańców (np. poloneza, mazura, krakowiaka).
- Wymiana informacji o muzyce popularnej i folklorze.
- Wzmacnianie tożsamości kulturowej przez sztukę.

Opis projektu

Uczniowie przygotowują prezentację lub plakat, gdzie:

1. Opowiadają o swoim ulubionym rodzaju muzyki lub tańcu.
2. Opisują, czego słuchają i dlaczego.
3. Przedstawiają polski taniec lub polskiego wykonawcę (nowoczesnego lub dawnego).
4. Dodają zdjęcia, rysunki lub fragmenty tekstów piosenek.
5. Piszą 5–7 prostych zdań o tym, dlaczego muzyka i taniec są dla nich ważne.

Etapy pracy projektowej

Lekcja 1 – Wprowadzenie słownictwa i tematu

- Rozmowa wstępna: „Jakiej muzyki słuchacie?”, „Czy lubicie tańczyć?”
- Wprowadzenie słownictwa tematycznego:
 - rodzaje muzyki: klasyczna, ludowa, pop, rock, jazz, hip-hop

- czasowniki: słuchać, tańczyć, śpiewać, grać na..., lubić, chodzić (na koncerty)
- instrumenty: gitara, fortepian, skrzypce, perkusja
- Ćwiczenia:
 - dopasowywanie słówek do obrazków
 - krótkie dialogi z pytaniami: „Lubisz muzykę rockową?”, „Umiesz tańczyć poloneza?”

Lekcja 2 – Tworzenie treści projektu

- Uczniowie wybierają:
 - swój ulubiony styl muzyki lub tańca
 - wykonawcę lub grupę muzyczną
 - polski taniec lub piosenkę (jeśli znają)
- Przygotowują prosty opis, odpowiadając na pytania:
 - Co lubię?
 - Kiedy słucham muzyki?
 - Czy potrafię grać lub tańczyć?
 - Czy znam polską muzykę albo taniec ludowy?
- Nauczyciel pomaga z czasownikami i budową zdań.

Forma projektu:

- plakat
- książeczka lub krótka broszura
- prezentacja multimedialna
- nagranie dźwiękowe lub wideo wraz z komentarzem

Lekcja 3 – Prezentacja i rozmowa

- prezentacja projektów przez uczniów
- pytania i odpowiedzi między uczniami
- głosowanie na najbardziej interesujący projekt, najłatwiejszą pracę, najciekawszy opis tańca

Wersje projektu dla poszczególnych poziomów

Zadanie dla poziomu A1

Uczniowie potrafią powiedzieć, jakiej muzyki słuchają i czy lubią tańczyć. Rozumieją także proste pytania o muzykę i hobby.

Czego lubisz słuchać? (mówienie w parach)

Uczniowie rozmawiają, zadając sobie pytania:

- *Lubisz muzykę?*
- *Jakiej muzyki słuchasz?*
- *Lubisz tańczyć?*

Następnie przedstawiają klasie drugą osobę z pary.

Kasia lubi muzykę pop. Ona tańczy w domu.

Zadanie dodatkowe dla poziomu A2

Wywiad muzyczny (rozmowy w parach)

Uczniowie zadają sobie nawzajem pytania:

- *Jakiej muzyki słuchasz?*
- *Masz ulubiony zespół lub piosenkę?*

- Gdzie słuchasz muzyki?
- Lubisz tańczyć? Gdzie tańczysz?

Następnie przedstawiają partnera klasie:

Jacek lubi muzykę hip-hop. On tańczy w szkole. Jego ulubiony zespół to...

Krótką prezentacją: mój ulubiony artysta lub taniec

Uczniowie wybierają artystę, piosenkę lub styl tańca (np. disco polo, hip-hop, polonez). Przygotowują na ten temat wypowiedź złożoną z 3–5 zdań.

Lubię Dawida Podsiadło. On śpiewa po polsku. Jego muzyka jest spokojna. Słucham jej w samochodzie.

Uczniowie szukają zdjęcia lub fragmentu piosenki online i udostępniają znalezione materiały na wspólnej tablicy (Padlet/Wakelet).

Zadanie dla poziomu B1

Uczniowie potrafią opowiedzieć o swoich muzycznych zainteresowaniach w sposób spójny. Potrafią porównać style muzyczne lub opisać polskie i zagraniczne tradycje taneczne. Umieją nazywać związane z tym emocje i wyrażać opinie na temat muzyki i tańca.

Opowiadanie: muzyka mojego dzieciństwa

Uczniowie piszą krótkie wspomnienie.

Kiedy byłem mały, słuchałem muzyki z rodzicami. Mama lubiła muzykę ludową, a tata – rock. Teraz słucham popu, ale czasem wracam do starych piosenek.

Polska muzyka i taniec w mojej rodzinie

Uczniowie przygotowują plakat lub jednodominutową prezentację multimedialną (3 slajdy) zawierającą odpowiedź na pytania:

- Jakiej muzyki słucha moja rodzina?
- Czy znamy jakieś polskie piosenki lub tańce ludowe?
- Czy ktoś w mojej rodzinie gra na jakimś instrumencie lub tańczy?

Uczniowie mogą też nagrać rozmowę z członkiem rodziny o muzyce i podzielić się jej fragmentem z klasą.

Porównanie kultur: muzyka w Polsce i w kraju mojego zamieszkania

Uczniowie tworzą tabelę lub krótki tekst porównawczy.

W Polsce popularne są festiwale muzyczne, np. Opole. W Kanadzie ludzie chodzą na koncerty rockowe. W obu krajach młodzież lubi pop i rap.

Piosenki mojego życia

Uczniowie przygotowują listę 5 ważnych dla nich piosenek.

Przy każdej piosence piszą 1–2 zdania komentarza.

Ta piosenka przypomina mi wakacje w Polsce.

Przy tej piosence tańczyłam na weselu kuzynki.

Wersja cyfrowa: uczniowie mogą stworzyć wspólną klasową playlistę na Spotify lub YouTube i dodać do niej krótkie opisy po polsku.

Jak współpracuję z rodzicami? – formularz do autoewaluacji

To narzędzie pomoże Ci spojrzeć z dystansem na własną współpracę z rodzicami – zobaczyć, co już działa dobrze, a które obszary warto wzmocnić lub rozwijać dalej. Formularz nie jest testem ani oceną – nie ma tu dobrych czy złych odpowiedzi. Każda szkoła i każda sytuacja rodzinna są inne, dlatego liczy się przede wszystkim refleksja nad tym, jakie działania przynoszą najlepsze efekty w Twoim środowisku.

Cele ćwiczenia:

- pomóc Ci zdiagnozować mocne strony Twojej współpracy z rodzicami,
- wskazać obszary, które możesz rozwijać samodzielnie lub z pomocą zespołu,
- zachęcić do rozmowy o współpracy z rodzicami w gronie nauczycieli i dyrekcji.

Przeczytaj uważnie każde pytanie i zaznacz odpowiedź, która najlepiej odzwierciedla Twoje aktualne działania.

Skala:

1 – nigdy 2 – rzadko 3 – czasami 4 – często 5 – zawsze

I. Komunikacja z rodzicami

1. Utrzymuję regularny kontakt z rodzicami (np. przez e-mail, grupy online).	1	2	3	4	5
2. Przekazuję informacje o postępach ucznia w sposób zrozumiały i konstruktywny.	1	2	3	4	5
3. Informuję rodziców o wydarzeniach szkolnych z odpowiednim wyprzedzeniem.	1	2	3	4	5
4. Jestem dostępny(-a) dla rodziców w ustalonych godzinach konsultacji.	1	2	3	4	5
5. Odpowiadam na wiadomości rodziców w rozsądnym terminie (do 48 h).	1	2	3	4	5

II. Budowanie relacji i zaufania

6. Tworzę atmosferę otwartości i wzajemnego szacunku w kontaktach z rodzicami.	1	2	3	4	5
7. Okazuję zainteresowanie sytuacją rodzinną ucznia (językiem, kulturą, tradycjami).	1	2	3	4	5
8. Podkreślam znaczenie wspólnego celu – podtrzymywania języka i kultury polskiej.	1	2	3	4	5
9. Dbam o pozytywny ton rozmów, także w sytuacjach trudnych.	1	2	3	4	5

III. Angażowanie rodziców w życie szkoły

10. Zapraszam rodziców do współorganizowania wydarzeń szkolnych.	1	2	3	4	5
11. Informuję rodziców o możliwościach wolontariatu i wsparcia szkoły.	1	2	3	4	5
12. Uwzględniam pomysły rodziców w planowaniu działań szkolnych.	1	2	3	4	5
13. Promuję ideę współodpowiedzialności rodziców za funkcjonowanie szkoły.	1	2	3	4	5

IV. Wsparcie rodziców w procesie edukacyjnym

14. Wyjaśniam rodzicom cele i metody pracy szkoły polonijnej.	1	2	3	4	5
15. Zachęcam rodziców do dbania o codzienny kontakt ich dzieci z językiem polskim.	1	2	3	4	5
16. Udostępniam materiały lub pomysły do pracy z dzieckiem w domu.	1	2	3	4	5
17. Pomagam rodzicom zrozumieć różnice między systemami edukacji w Polsce i w kraju ich zamieszkania.	1	2	3	4	5

V. Rozwiązywanie problemów

18. W sytuacjach konfliktowych wysłuchuję obu stron.	1	2	3	4	5
19. Proponuję rozwiązania oparte na współpracy i empatii.	1	2	3	4	5
20. Dokumentuję ważne ustalenia z rozmów z rodzicami.	1	2	3	4	5
21. W razie potrzeby konsultuję się z dyrekcją lub specjalistą.	1	2	3	4	5

VI. Kultura i tożsamość

22. Zachęcam rodziców do pielęgnowania polskich tradycji w domu.	1	2	3	4	5
23. Wspólnie z rodzicami promuję dwujęzyczność.	1	2	3	4	5
24. Szukam okazji do wspólnego świętowania polskich świąt narodowych.	1	2	3	4	5

VII. Ewaluacja współpracy

25. Regularnie analizuję, jak układa się moja współpraca z rodzicami.	1	2	3	4	5
26. Uwzględniam opinie rodziców w planowaniu swojej pracy.	1	2	3	4	5
27. Rozwijam swoje kompetencje w zakresie komunikacji z rodzicami.	1	2	3	4	5

Podsumowanie / refleksja nauczyciela:

- Co w mojej współpracy z rodzicami działa najlepiej?

.....

- Co mogę poprawić?

.....

- Jakie wsparcie ze strony szkoły byłoby dla mnie pomocne?

.....

Co dalej?

- Po wypełnieniu formularza przeanalizuj swoje odpowiedzi i wyróżnij obszary, które są Twoją siłą – czyli te, w których najczęściej pojawiają się wartości 4–5.
- Następnie zwróć uwagę na pytania, przy których zaznaczyłeś(-aś) niższe wartości – mogą wskazywać, gdzie warto wprowadzić drobne zmiany lub poszukać wsparcia.
- Porozmawiaj o wynikach z koleżankami i kolegami – wspólna refleksja często prowadzi do najlepszych pomysłów.
- Jeśli masz pytania lub potrzebujesz pomocy, skonsultuj swoje obserwacje z dyrektorem lub zespołem nauczycieli.
- Wróć do formularza po kilku miesiącach – potraktuj go jak narzędzie do monitorowania własnego rozwoju zawodowego.

Współpraca z rodzicami pochodzącymi z innych kultur – dobre praktyki

1. Komunikacja uwzględniająca różnorodność językową i kulturową

Cel: zapewnienie, by każdy rodzic czuł się włączony i zaangażowany, niezależnie od stopnia znajomości języka polskiego.

Praktyki:

- „Ambasadorzy językowi” – wyznacz w klasie lub w społeczności rodziców osoby, które mogą pomóc innym w tłumaczeniu lub wyjaśnianiu informacji.
- Zrozumiały język – unikaj skrótów, skomplikowanych zwrotów i urzędowego tonu. Pisz prosto i przyjaźnie.
- Kultura dialogu – każda wiadomość powinna kończyć się zaproszeniem do kontaktu: „Jeśli coś jest niezrozumiałe, chętnie wyjaśnię”.

2. Budowanie mostów między kulturami

Cel: rozwijanie postawy otwartości, szacunku i ciekawości wobec różnych kultur reprezentowanych w społeczności szkolnej.

Praktyki:

- *Dzień kultur* – wspólne święto, podczas którego rodziny prezentują potrawy, stroje, muzykę i tradycje swoich krajów.
- *Moja historia* – rodzice i uczniowie opowiadają o swoich korzeniach (nie tylko polskich) w formie prezentacji, filmów lub wystawy.
- *Warsztaty Polska i świat* – uczniowie i rodzice tworzą wspólną mapę kulturową pokazującą, gdzie mieszkają ich bliscy.
- Projekty filmowe – filmy rodzinne pokazujące codzienność w różnych domach, np. *Jak wygląda nasza niedziela?*

3. Inkluzyjne podejście do rodziców i uczniów

Cel: zapewnienie, by każdy czuł się częścią wspólnoty – niezależnie od pochodzenia, języka, statusu społecznego czy religii.

Praktyki:

- Zasada otwartych drzwi – rodzice mogą obserwować lekcje i włączać się w działania nauczyciela bez poczucia formalnego dystansu.
- Grupy wsparcia dla nowych rodzin – „rodzice-przewodnicy” pomagają nowym osobom poznać zwyczaje szkoły, tłumaczą regulaminy, zapraszają na wydarzenia.
- Ustalanie wspólnych zasad – z udziałem rodziców stwórz kodeks zachowań, który odzwierciedli wartości wszystkich rodzin.
- Świętowanie różnorodności – uwzględniaj różne święta i tradycje (np. Boże Narodzenie, Ramadan, Diwali), ucząc przy tym szacunku i otwartości.

4. Wspieranie tożsamości dwujęzycznej i wielokulturowej

Cel: pokazanie, że wielojęzyczność i różnorodność to atuty, a nie przeszkody.

Praktyki:

- Dwujęzyczne czytanie – zapraszaj rodziców do czytania tych samych bajek zarówno po polsku, jak i w języku, którym posługują się w domu.
- Słowa z mojego domu – projekt, w którym dzieci uczą się nowych wyrazów w językach swoich kolegów.
- Dwujęzyczne przedstawienia – np. w jednym spektaklu postacie mówią zarówno po polsku, jak i w języku kraju zamieszkania.
- Album *Moje dwa światy* – uczniowie i rodzice wspólnie tworzą pracę o tym, jak w praktyce łączą w życiu dwie kultury.

5. Rozwijanie kompetencji międzykulturowych wśród nauczycieli

Cel: przygotowanie kadry do pracy z rodzinami o różnych potrzebach i wartościach.

Praktyki:

- Szkolenia z komunikacji międzykulturowej, np. o różnicach w stylach wychowania i odmiennym postrzeganiu szkoły.
- Spotkania zespołu nauczycieli – omawianie sytuacji trudnych lub przypadków nieporozumień powstałych na tle kulturowym.
- Mentoring międzykulturowy – nauczyciele z doświadczeniem pracy w różnych środowiskach wspierają nauczycieli początkujących.
- Biblioteczka międzykulturowa z literaturą o wychowaniu w kontekście migracji i dwujęzyczności.

6. Przeciwdziałanie wykluczeniu i stereotypom

Cel: Eliminowanie stereotypów i budowanie postaw empatii i równości.

Praktyki:

- Reagowanie na uprzedzenia – szybkie, spokojne wyjaśnianie nieporozumień między uczniami lub rodzicami.
- Zasada równego głosu – każdy rodzic ma prawo wypowiedzieć się w trakcie zebrania, nawet jeśli robi to w innym języku.
- Cykl *Inny nie znaczy obcy* – warsztaty i plakaty przygotowane wspólnie przez dzieci i rodziców.
- Moderowane rozmowy o różnicach prowadzone przez nauczycieli w sposób bezpieczny i szanujący odmienne opinie.

7. Współpraca z lokalnym środowiskiem

Cel: wzmacnianie integracji polonijnej z otoczeniem kulturowym kraju zamieszkania.

Praktyki:

- Współpraca z lokalnymi szkołami – wspólne projekty kulturalne i artystyczne.
- Polsko-lokalne wydarzenia, np. wystawy dziecięce, występy w domach kultury, festyny rodzinne.
- Promocja różnorodności w mediach lokalnych – artykuły o działaniach szkoły pokazujące jej otwartość i wkład w miejscową społeczność.

8. Inkluzyjne materiały dydaktyczne

Cel: zapewnienie, że treści edukacyjne odzwierciedlają różnorodność uczniów, co buduje ich poczucie przynależności i tożsamości.

Praktyki:

- Teksty i książki z bohaterami reprezentującymi różne środowiska, rodziny i pochodzenie.
- Muzyka i sztuka z różnych tradycji – wykorzystywanie zarówno repertuaru polskiego, jak i międzynarodowego.
- Materiały wizualne – zdjęcia i plakaty przedstawiające ludzi z różnych kultur i o zróżnicowanym wyglądzie.

9. Ewaluacja i rozwój współpracy

Cel: systematyczne badanie i rozwijanie relacji szkoły z rodzicami w oparciu o informację zwrotną.

Praktyki:

- Przeprowadzanie ankiet wśród rodziców, sprawdzające poziom ich zadowolenia – pytania o jakość komunikacji, poczucie akceptacji, pomysły na dalszy rozwój współpracy.
- Otwarte forum rodziców – coroczne spotkania poświęcone zbieraniu pomysłów na budowanie jeszcze bardziej inkluzyjnej szkoły.
- Wspólne tworzenie rocznego planu rozwoju współpracy – szkoła opracowuje we współpracy z Radą Rodziców konkretne cele i działania na kolejny rok.

Dziękujemy!

Ten przewodnik powstał z myślą o wszystkich, którzy z pasją i oddaniem uczą języka polskiego poza granicami kraju. Jego celem jest wspieranie działań, dzięki którym język polski staje się językiem osobistego wyboru – żywym, bliskim i ważnym dla Polaków mieszkających na całym świecie.

Z całego serca dziękujemy wszystkim nauczycielom, edukatorom i wolontariuszom za ich zaangażowanie oraz codzienną pracę na rzecz zachowania języka polskiego i tożsamości narodowej poza granicami kraju.

Dzięki Wam język polski żyje, rozwija się i łączy pokolenia!

Instytut Rozwoju Języka Polskiego

Bądźmy w kontakcie

Instytut Rozwoju Języka Polskiego rozwija nowoczesne materiały dydaktyczne oraz rekomenduje te, które realizują model edukacji polonijnej przedstawiony w Ramach programowych. Równocześnie tworzy system wsparcia dla nauczycieli, oferując szkolenia, przestrzeń do wymiany doświadczeń oraz praktyczne narzędzia. Dołącz do naszej społeczności! Obserwuj nas w mediach społecznościowych   i zapisz się do newslettera, aby otrzymywać informacje o konkursach, projektach oraz wydarzeniach edukacyjnych tworzonych z myślą o Polonii na całym świecie.

Strona internetowa: <https://www.gov.pl/web/irjp>

Newsletter: https://tiny.pl/sn9x_9b1

Podziel się swoją opinią o przewodniku

Model edukacji polonijnej nieustannie się rozwija — zmienia się dzięki Waszym doświadczeniom, pomysłom i spostrzeżeniom. Dlatego serdecznie zapraszamy do podzielenia się z nami swoją opinią. Dzięki Waszym uwagom kolejna edycja przewodnika będzie jeszcze bardziej przyjazna i praktyczna.

Link do ankiety: <https://forms.office.com/e/Z6n5Nv0aMr>

Spis źródeł

Shutterstock.com

1981 Rustic Studio kan s. 6; Belmane s. 16; elegeyda, s. 6; hxdbzxy s. 6; mauli designs s. 46

ISBN 978-83-68237-32-0

9 788368 237320